

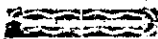

A ROMAI CSÁZSÁRI ÉS AP. KIRALYI FELSEG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Költ. BETSBÖL Szeredán 24. Mártziusban 1790.

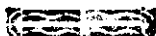
Két Prokdtor Éles és Szeles, véletlenül öszve-talál-
koznak az Elyseumban.

Servus! Servus! Domine Perillustis! Unde tam
insperate? quomodo & qualiter valemus? — Pe-
detentim Domine Spectabilis! pedetentim! Venio ex
mundo sublanario. Quid novi? — — plus mali,
quam boni!! — — — „Itt Prokátor Szeles felső
világbeli újságokat kezd vala Élesnek deákul be-
szélleni; de az ezen lármára az Elyseumban öszve-
talált minden Nemzetbeli Lelkek körül vévém őket,
ki ki azt tudakozza vala egy mástól: mit és mi so-
da nyelven beszéllenek? Minekutánna egy Jéfuita
a' fokoságból fel szállalván, azt mondoná, hogy e-
zek Tudósok, Deák nyelven beszéllenek, és valaha
edgyütt a' felső világon Pert folytató Prokátorok
A a vól.

vóltanak, minnyájon el-mofojodának a' Lelkek. *Anglus* Lelkek esküsznek vala, hogy a' nem *L* nyelv; a' *Frantziák Hottentotta* nyelvnek állitták azonban minden Lelkek a' jelen lévő *Cicero*' mébe tekingetvén — Én egy szót sem értek bele: mond *Cicero*; pedig nekem Anyai nyelvem Deák nyelv! — Ekkor a' fenn emlitett *Jesuita* ván, hogy tévellyegnek az *Elyféumi* Lelkek, szólla: Uraim! Ez a' nyelv, mellyen ezen 2 *Prókátorok* beszéllenek, Deák nyelv; de koránt sem *Cicero* Deák nyelv, hanem *Hungarico Latina*. a' nyelv ugyan a' *Cicero* nyelvéből vette eredetét de e' már, mint régi Tudós nyelv, minden Eurpai Nemzetek' nyelvébe úgy belé őltatott, hogy vlamint a' más őltó-ágot tápláló gyökér, gyümöls és formáját, úgy ez a' nyelv is tsak nem egész a' vóltát el-vesztette: úgy, hogy már most vagy Európában *Hungarico Latina* — *Germanico Latina* — *Polonico Latina*, *Gallico*, *Anglico*, *Sveccico* *Deabolico Latina Lingva*. Ezt már minden nemz úgy a' maga nyelve lámfájára kaptázta, hogy es mási tsak irátsal — még úgy is bajosan értik; azé éppen ne tsudálkozzanak, ha *Cicero* egy szót fe ért belölle. Én ennek előtte 80 ezttendőkkel *Professor Publicus Ordinarius Universæ Philosophiæ* vótam ezen Országban, a' honnan vátok ezek; hogy az én meg élemedett Tanítványim annál bö tsebbek lehessenek, én is ezen az érthetetlen nyelven tanítottam azért őket, hogy én minden Tanítványim között leg böltsebbnek maradhasak, é hog a' böltsefség közönségséne lehessen; még-is, tsak a' őltától fogva-is ezen nyelv annyira változott, hog tsak a' hangjáról sajdítom, hogy ezen *Prókátorok* Deákúl beszéllenek, és ha még egyszer a' *Bábel* tornya építésének félben kellene szakadni, bizonyson ez az ölsze-zavaradott nyelv lenne az, mely az építők egy mási meg-nem érthetnék. — *Cicero* — Te barátom, a' mint látom *Jesuita* és okos ember vóltál, ezekkel a' te nemzeted-béli minden náide érkező Lelkekkel beszélhetz, és így mint mostani,

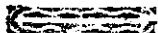
tani, mind hajdani állapotját, belső és külső környülállalait Európának jól tudod — beizéld elé én nekem; és leg-előbb a' nyelvek' halznát és változást Európában világosítsd-meg előttem. — Uram *Cicéro!* Itt sok lelkek állanak körülöttünk — sokat kívánsz, hogy a' dolgot igazán mindenek előtt ki beizéljem; de minthogy itt az Elyseumban nints kantsal-méizáros, ki másuvá nézzen, és másuvá vágjon, én-is az igazságot ugy ki-mondom előtted, a' mint értem és belől érzem. — Jól tudod azt *Cicéro!* hogy a' leg-első tudos nyelv a' Görög nyelv volt; ezen szármoztak minden Tudományok — azt is tudod, hogy ez a' nyelv sok viszontagságai között tsak nem halála óráján szülte a' Deák nyelvet, és így ez által minden nemesebb Tudományok ennek Deák Unokáivá lettek; szükség volt hát abban az időben ezen tudományok' édes Anyját, a' Deák nyelvet, minden Tudományt szerető Európai Keresztényeknek tanulni, 's esmeretessé tenni; a' mint hogy azzá-is lettek, és minden Tudományok, Oskolák, Törvények, mint egy közönséges minden nemzetek nyelvén, ezen is folytanak egész Európában mind addig, míg az Anglufok, Frantziák, Németek 's más Európai Nemzetek annyira mentenek, hogy a' sokkal többre nevelt és ki-pallérazott Tudományokat magok nyelvekre fordítottak; Anyái nyelveket ennél sokkal jobban ki-pallérozták; és ki-szépítették, és kivált a' Frantziák annyira emelték, hogy a' most itt köztünk lévő Pruszziái Király' *Nagy Friariknek* uralkodása alatt már egész Pruszziában nem Deákúl, hanem Frantziául folytanak a' Törvények, míg mostani, nemzetét szerető Király' *Vilhelm* Anyai nyelvére nem változtatta — és már az óta minden Európai nemzetek és Fejedelmek olly okosok, hogy a' magok Oskoláikat és Törvényeiket Nemzeti nyelveken folytatják, és a' Deákat, tsak mint egy mellösleg tanulják és tanítják. A' Német Nyelv ugyan tsak mint egy 45 esztendőkel kezdette ennek előtte magát a' Deák áll ortzából le-vezhozni és pallérozni; de a' Német-orzági

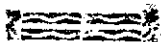
tudós Fejedelmek' és megvilágosodott nép által ezen rövid idő alatt annyira ment, hogy már most minden Tudományok, minden Törvények és közönséges ügyek ezen nyelven folytatatnak — és minden nemzebeli tudós könyvek annyira által fordítottak, hogy ha a' Német gyermek az idén olvasni és írni megtanult, a' jövő elztendőben Filozófiát hallgat, a' elztendő múlva Törvényt, és így a' maga Anyai nyelvén, még gyenge ifju korában minden Tudományokban magát igen kevés erővel gyakorolván, a' közönséges társaságnak egy alkalmas tanult tagjává lépzen: a' Törvények azon a' nyelven vagynak, és minden rendelkezések azon hirdettetnek ki, melyet a' Nemzet édes Anyja ölében tetszet izopva tanult — és így valamint a' Tudótok, úgy az edgyügyűbbek tudják, mi az ő törvényes kötelességek, mitől kel félni, és mit kel tselekedni: Ladd *Cicero* olly okos most majd minden Europai Nemzet. — *Ortza* pirulással ugyan, de még is megvalom neked *Cicero* — vagyon egy Nemzet — egy Nemes Nemzet Európában, mely még a' szemit ennyire ki nem nyitotta, és önként vakaskodik. — Jól tudod nem kétlem *Cicero*! hogy ama Világ' *Biró Nagy Sándor* fegyverrel az egész világot meg hódította, és ha a' mostani Természett vizsgátoktól ki nyomozhatta volna, hogy a' Hóld kerületében is emberek laknak, azokra is fegyverrel kívánt volna ütni — de még is a' Scithákat bántani nem bátorkodott. Ez az a' Nemzet *Cicero*! az az ellenség előtt még eddig soha meg nem rettent — egész Európában esmeretes Nemes Nemzet — a' mostani Magyar Nemzet, mely még a' Tudományokat idegen szájjal efzi — a' Törvényt ollyan nyelven teszi, mellyből az edgyügyű nép egy szót sem ért. Ebből a' nemzetből való vagyok én is, ama a' *Prokátor* is látod *Cicero*! De hogy ezen Nemzet ifjainak oskolabeli farsát által láthasd, a' magam Oskolabeli tanulásom idejét beüzellem neked elé: „En 10 elztendős koromban az Oskolába vitettem. Minekutánna fél-elztendő múlva a' nagyobb is ap-
próbb

próbb betűkkel meg esmerkedvén olvasni kezdettem; mingyárt az A. B. C. s Könyvem végére ragasztott Deák szókat kellefett könyv nélkül tanulnam. Ezt elztendő alatt, a' Réformátusok oskolájában (mert 32 elztendős koromig ott tanultam) el-végezvén, elztendeig *Déklinista*, elztendeig *Comporista*, elztendeig *Conjungista*, elztendeig *Grammatista*, elztendeig *Syntaxista*, elztendeig *Poeta*, elztendeig *Rétor*, elztendeig *Logicus*, elztendeig Görögöt tanuló lévén; már 10 oskolai elztendőmet, a' Szüléimnek nagy költségjekkel el vesztettem; már 20 elztendős vagyok; örökké eddig a' *Kiss* és *Nagy Celláriust* forgattam; még is sem Deákul sem Magyarul nem tudtam; mert azt meg nem tanulhattam, Anyai nyelvemért pedig meg-verettettem ha beszélttem, és így elfelejtettem. Már ekkor 21 elztendős koromban a' *Filozofidhoz* kezdettem, 's a' *Metafizikát* tanulni kéntelenítetttem — itt 2 elztendőmet a' *fok Enfel* és *non Enfel* töltöttem; 2 elztendőt a' *Fizikával*, 's még sem értettem — egy elztendőt a' *Mathefizsal*, 3 mat a' *Polemika* *Theologiával* és az *Ekklesiái Hístorfiával*, mellyekből okokat tanultam, soha nem látott Feiebarátomat miért gyűlölhessém; 2 elztendeig 'Sidó nycivet tanultam, hogy legyen az is a' mit elztendő múlva örömeft el-felejtthessék. — Mir most 31 elztendős oskolabéli gyerek vagyok — 13 elztendeje, hogy a' Leánykákat a' természet ösztöne ellen szeretni nem mérem — nincs kenyerem — tsak a' fok mindenféle sovány tudományom és el romlott Deák nyelvem. Mig a' *Filozofiat* tanultam, a' számvetést el-felejtettem; mi legyek már most? A' katonát Németül komendőrozzák — az Udvari Tisztnek számvetést és gazdaságot kell tudni — szántani, kapálni igen meleg a' nyár — kodólni ilyen tudós embernek szégyen — meg-házalodnám! mivel éljek? El telik egy elztendő, mig így tünödném magamban — 's azonban azt javasolják: legyek oskola mester, gyűjtsök pénzt, és mennyek *Lejdába* egy fekete *Pundráért* és egy tudós *Parokáért*; legyek

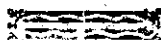
Pap;

Pap; mert elég vén vagyok. — Isten neki! má-
 tsak el-megyek; minthogy katonának vén vagyok
 A' szüléimnek minden pénzeiket magomhoz vevem
 és, minthogy Németül nem tudtam, 's minden ven-
 dég fogadóban meg-tsaltak; nagy bajjal érkezén
 Lejdáig. Itt bé-megyek az Oskolába, 's hát az é-
 tanuló társaim mind 16 — 17 esztendőös gyerekek
 még-is mindeniknek több az Olaj lámpásában
 mint az enyimben — hát itt nem csak nyelvet, hanem
 tudományt tanulnak; meg-szégyellém magamat —
 's már az apró pénz sem sok lévén 'febemben;
 vizsza fordulék 2 hónap múlva Bétsbe; bé-ülék a'
 Leopold városba, és Kristof szaba egy tudós Paro-
 kát a' fejemhez, mellyel 2 esztendő múlva haza-
 menék, minekutánna 800 forintot eddig el-költöt-
 tem volna, 200-al pedig Bétsben adófsá maradtam
 volna. Már most 40 esztendőös ember vagyok'; alig
 élek már 20 ig — 's mondjátok-meg mi vagyok?
 Az Atyám pénzt el-költöttem, 1000 forintot orszá-
 gombol ki-vittem — a' Státusnak vén nőfielensé-
 gemmel leg-alább 3 gyerekbéli kárt tettem — egy
 betsületes Leánykát pártában hagytam — tsak a'
 sok hokus - pokus — lári - fári tudományommal va-
 gyok. — Ládd Cleeró! így töltöttem én el 40 eszt-
 endeimet a' most sem jól tudom-Deák nyelv mel-
 lett. — Ekkor meg-gondolkozván a' Jésuitákhoz
 menék; a' Romai Katholika vallásra állék — Jésuita
 és idővel *Filozofie* Professzor levék, hól a' Deák
 nyelvnek annyi hasznát vevém végre, hogy éle-
 temnek hátra lévő 20 esztendeiben betsületes kenye-
 rem vala. — Már itt a' Deák nyelv olly nagy be-
 tsületben vala, hogy az én Magyar Deákjaimnak
 még tsak álmodni sem vólt szabad Magyar nyel-
 ven. — Illyenek vóltak az én időmben a' Magyar
 Oskolák — mitsások légyenek most — ama most
 érkezett Magyar Prokátor jobban tudhatja; és tsak
 azért is a' felső-világhéli ujságokat mingvárt meg-
 tudakozom tőlle. — Itt a' Jéuita, tudakozódván
 tőstől, következő módon kezdé ő beszédét: —
 1. Uraim! Én most jövek a' felső világról, és még
 sokkal

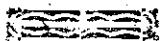

fokkal nyomorúltabb állapotban hagytam a' Magyar Oskolákat, mint azok hajdon vóltanak; mert leg-alább, tsak 10 ezrtendőkkel is ennek elötte, minden szegény legény tanulhatott ingyen, nem kellett *Didactrumat* fizetni; a' kinek pedig tellyeséggel nem vólt mit egyék az Oskolába, ment 12 órakör vagy az edgyik, vagy a' másik Klastrom ajtajába; és a' Szerzetes Papok minden nap 30 — 40 Deákoknak enni adtanak; de most magok is bajafobban élnek. A' Réf. Deákoknak szabad vólt innepekre a' magok Jól-tévőikhez ki-járni — és, ha nem tsordult, tsak tseppent valami — élhettek; de most II-dik *Jofes* Kegyelmes Tsászár alatt ez-is keményen meg tiltatott vala, és így minden rend és vallásbéli Oskolák úgy el-ajjalodtanak, hogy ezeket meg nem esmernének. Egynéhány ezrtendőkkel ennek elötte minden nagyobb Magyar Oskolákat Németül kezdettenek vala tanítani; a' honnan a' lett, hogy a' mi Deák *Filozofusaink* Pesten Német *Chyrgiádt* halgatván, egy szót sem értének belölle — és így minden örökdedék után is tudatlanoknak maradni kénstelenítették: 's a' többi tudományokra nézve is így vala a' dolog — a' honnan a' született Magyarok, a' szolgálatokra alkalmatlanokká tétetvén, a' Németek fogdofsák vala Hazánkban nyelveknél fogva a' szerentsét. — A' Törvény Németül kezdett vala folyti azért; mert a' Deák nyelv hóltnak ítéteték, a' Magyar pedig erre alkalmatlan: mely nyelvet a' nép, söt a' Tisztviselők is még inkább nem értvén — — — gondolhatjátok, mitsoda zürzavaros állapotok lehettek ezen Hazában; de mi történik? „ Minek elötte ezen hatalmas Tsászár a' múlt hónapban meg-halálazott vólna, ezen Nemes Nemzetnek minden régi Törvényeit, szabadságait és szokárait, annak Koronájával edgyütt *viszsa*-adván, Ország-gyütlését igére. Az utánna Uralkodó Felség pedig már ezen Ország gyütlést hirdetteti-is a' jövő Juniusra, és már most ezen Nemzet, a' maga Törvényét és Oskoláit

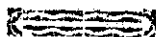
láiit idegen nyelven folytatni hidd-ei nem fogja mert ezek már is így okoskodnak:

1-ször. Ha a' Deák nyelvet veszik bé a' Törvé székbe; meg-lehet hogy tiz húsz esztendőök mú újra belé kötnek hogy holt nyelv, 's akkor újra mostani veszedelemben fog született nyelvünk rogni. — A' Fejedelem azt fogja mondani, ha ha idegen nyelven akarjátok folytatni a' Törvényt; miért nem folytathatnátok tehát az enyimen? De 2-ször. Tegyük fel hogy soha bennünket a' Deák nyelvre nézve meg nem háborítanak: úgy is nem fog a' szolgálni Hazánknek javára. Úgy az Országban lakó Idegenek megelégedznek azzal, hogy Deákul taníttassák gyermekeiket, a' mi nyelvünkkel pedig nem fognak gondolni: de ha a' Magyar nyelv vétettetik bé közönségesen, úgy mind azok, valakik Magyar Országban és Erdélyben laknak, ötven esztendőök alatti mind született Magyarokká lesznek. Mert látván a' Szülék, hogy gyermekeik ez által boldogúlhatnak, szorgalmatosan fogják őket arra taníttatni, 's a' t. 3-ször. Azért a' Deák nyelv el nem tűröltetnék, valaminthogy az Anglusok, Frantziák, és más Országok a' magok született nyelveiken folytatnak minden közönséges dolgokat: de azért a' Deák nyelvvel sem hagynak fel. Sohol sem tanulják a' Világon fundamentomosabban a' Deák és Görög nyelvet, mint a' Frantziáknál, Hollandusoknál, 's Anglusoknál; nintsenek is sohol a' Világon jobb Deákok mint ott: de nem azt tartják jó Deáknak, a' ki sebészen öszve hadar mindent, valami a' nyelvére jó, hanem azt, a' ki Horátiust, Juvenálist, Perfiust, Tacitust úgy érti, mint a' maga született nyelvén irattatott könyvet, és ha pennárákél a' dolog, minden *Solacismus* 's *Barbarismus* nélkül azon a' nyelven ír, a, mellyen írna Cicero, ha ma feltámadna. — De a' mi minket illet, mi ugyan sebészen bezzellünk; de ha ez az ékesen-szóllásnak Atyja hallgatna olyankor bennünket, igen sokára sejdíthetné meg, hogy az a' nyelv az, a' mellyet ő hajdan, mintegy sebes patakot, a' Római Tanátsban

ban úgy harfogtatott. 4-szer. Ha a' Deák nyelv maradt meg az Itélő székekben 's Polgári dolgoknak folytatásokban; abból a' lesz', hogy a' nagyobb rangú Nemesek, Bárók, Grófok 's egyebek, megfognak elégedni azzal, ha a' Deákot tudják, a' Magyart pedig csak úgy tanúlják - meg, hogy a' szükség' idején egyet kettőt tudjanak szólalni rajta, holott pedig az ilven nagy születésű, fok tapasztalású, 's mély böltségségű Férjsijaktól várhatná a' Hazánk azt az inas és velős ékefen-szóllást, melly olly ditsőségessé 's híressé teszi Angliában *Pittot*, *Foxot*, 's egyebeket. Tsak a' mostani Vármegye-gyűlésekben, melly szép ékefen-szóllás folyt a' 'Sigráinak Zitsieknek, Telekieknek, 's másoknak tzejokból; úgy hogy kevés elztendők múlva annyira menne ez a' majd minden nyelveket meghaladó Magyar ékefen-szóllás, hogy a' Vármegyéknek közönséges Gyűléseik e' részben is az Angliai Parlamentumokhoz hasonlók lennének, és ezekből láthattjátok ezen maga káran tanult híres Nemzet a' nyelvről hogy okoskodik; de más dolgokról is beszélek.

Ezen hatalmas Országban és Nemzet között a' kereskedés és a' kézi mellerségek még máig is olly nagy homályban vagynak, hogy itt minden Kalmárok (az egy nagy ditséretet érdemlő Debretzen városán kívül) mind idegenek — ezek halálzszák a' pénzt. — Az egy *Eger* városán kívül hol találz Magyar Kémény lepröt a' világon! pedig ezen mesterségből sok idegenek töke-pénzt tsináltak Hazánkban. — Ha Magyar fellyül-irással inditod útnak *Leveledet* — hány Magyar Postán tudják azt olvasni? söt a' Magyar Király lakó városában Bétsben, hol a' F. Magyar Kantzellária szüntelen helyben lévő — nints egy Posta Tiszt, ki egy szót Magyarúl értene; a' minthogy már meg-történt, hogy a' II dik *Josef* Tsászár Magyar titulusú
Le.

Levelét tavaj a' Magyar Kurir kezébe adták, hogy néki szól (*) — Ez a' N. Nemzet kardat visel — ezt-is idegen tsinálja, 's Bétsbe viszik a' pénzt érette. — Ez a' Nemzet a' maga Juhának gyapjából visel pasztó köntöft — de nézd-el mi módon: „Más országbéli idegen Kereskedők fel-vásárolják töllek a' gyapjat, és Bétsig vivén minden 100 forinton 40-ent nyertek. Itt a' ki meg veszi 's elébb mozditja más kézre, megint 40-ent nyer százon. Az idegen műhely pasztot tsinálván belölle, 40-ent nyer százon az azt meg-vett Kalmáron; e' vizszavivén Magyar-országba 's Erdélybe, 40-ent nyer minden száz farintján a' Magyaraktól, és így a' mi gyapjünkéből tsinált pasztot 8 árrával fizetjük az idegeneknek; hol ezt, ha az Országban tsinálnák fokkal oltsobban viselhetnék — fok 100 hazafiak élhetnének utánna — leg-alább az ez által el bujdosott pénz a' Haza küfzöbén mind belöl maradna. Sok 1000 reket tudnék néktek efféléket beszélleni, de tudom, hogy mind ezek rövid idő alatt más képpen léfznek, 's ti-is Bétsi ujságokat vártok töllem; hogy kedveteket tölthessem,

Bétsi ujságokat beszéllék.

Bétsben vagon már azon nagy Ur II-dik *Leopold*, kit *Toskána* sirva botsátott-el. Még eddig II-dik *Josefnek* Titoknakjai közzül edgyet sem vett a' maga szolgálatjára, mindenek azt beszéllik. Ezen nagy Urat, ki a' maga Országait tökéletes lábra állittani szándékozik; még a' Bétsiek, miólta ide érkezett, a' Királyi Udvaron kívül nem láthatták. Ez a' nagy Ur még Juniusban Budán és Prágában magát meg-koronáztatván, Juliusnak 26 dikán Romai Koronát tesz a' fejére, melyről már fokon azt suttogják, hogy egészfzen el-vólna végezve — tsak ugyan a' N. Magyar K. Testörzöket állította a' Királyi Palota ajtajában jobb kézre, mint szüfletett

Ma-

(*) Ezt már a' Kurir ki-hirdette vala tavaly.

Magyar Király, és nem született, hanem vállasztatandó Német Császár, noha a' Német Testőrök között 37 vagyon Kapitány, kik most a' Magyar Testőrök All-Hadnagyokkal bal kézről tézik a' szolgálatot. Nem igaz az a' hír, hogy e' 2 rendbéli Testőrök az elsőségen veszekedvén úgy történt volna ezen változás: ő Felsége erről maga tett a' fő Gárda vezérekhez rendelést. — A' Nemes Magyar Testőrök seregről Hadnagy *Tiganetti* nyujta legelőbb könyörgő Levelet ő Felségéhez azért, hogy mivel nemtelen születésü, már ennek utánna a' Nemes Gárdában nem szolgálhatna, azért a' *Dévy* árván lévő fő Postamerséget kívánná, mely kérése ő Felségétől azonnal meg is adaték — de ezen hivatalban sem ártana, ha vagy egy szót Magyarul tudnánk!! — Ezen hónapnak 17 dikén, azon sok mindenféle Leveleket, melyet az uj Felső a' Királyi némely szobákban talála, meg akarván égettetni, minekutánna azokat hirtelenséggel tüzre vetették volna, ki-gyula, de minden kár nélkül. egy Udvarbéli Kérmény, melynek még lármája egézfizzen meg-nem tsendeledvén, megy ő Felsége a' maga külső szobájába, hol az asztalon egy bé petsételt Levelet talál illy feilyül való irással: „ *Ad Suam Majestatem!* Fel nyitja, 's e' vala benne írva; „ *Ad hodiernum Casum, feliciter, et emergentis, et sopiti iucendii in Aula Viennæ, quo scripta æternâ oblivione digna, Jussu DOMINI, Combusta sunt.* — Alól ezen: „ *Leopoldus;* — Anagramma; *Pelle Duos.*

*Hostibus Arma paro; Rectum Justumque reduco;
Gentibus Hungaricis Aurea secula fero.*

*ReX LeopoldVs aMor papVLI, hVngariCo opti-
git orbi;*

*sVnt Vota ——— ——— nobilis Hungari F — S —
Viennæ 17. Marty.*

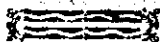
Ezen hónapnak 16 dikán dél előtt az Alsó Auszriai Rendek nyujták bé ő Felségéhez a' magok kívánságokat. Ezek után még az nap a' Galliciai és

~~XXXXXXXXXX~~

Lodomeriai Státus meg-bizott Követjei H. *Jablonovszky* Stanislaus, *Osolinjzky* Josef, *Potokchy* Miklos és *Batovszky* Grófok botsáttatának ő Felsége eleibe, kikkel igen kegyelmesen beszélt. Ezen utobbi Követek *Gallitzidnak* és *Lodomériának* a' Magyar korona alá való vizssta állittását munkálódják vala melyről Bétsben tsak hamar az után olly hir támada, hogy ezen kéréleket meg is nyerték volna. Ha *Servia* 's több elszakadt részei-is Hazánknek mind helyre álhatnak, egy a' leg-hatalmasobb Országok között való lészen Magyar-ország egész Európában. — Tegnap vala Gr. *Teleky* Sámuel Ur ő Excellentiája-is szemben ezen Felséggel, kivel igen kegyelmesen beszélgetvén, azt jóvoslá, hogy tsak sietne a' maga Fő Ispánysága alatt lévő N. Várme-gyébe menni, azt helyre állittani, és ennek Státus-sit arról meg-győzni, hogy ő Felsége, valamint boldogult édes Anyja, egyenesen az ő meg bizonyított hiveségű Magyarjainak szives hiveségekhez tá-mozzkodván, ezeknek édes Attyok, Polgár tárfok, és boldogságokat munkálódó fejek kíván lenni, és nem tsak az, hogy az ő törvényeket, szabadságai-kot, mellyek sérthetetlenek, meg erősíti, hanem a' mit magok közönségesen jónak tanálnak, és abban meg-edgyeznek, azokat-is meg engedti, és ezen Or-szágnak mindenekben hasznat munkálódja. — Azt mondják némelylek, hogy ő Felsége *Toskánából* 20 milliomat hozatott volna a' napokban Bétsben. —

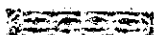
— — — — —
— — — — —

A' Bánátból, ezen hón. 13-dikán költ Levelek szerint,
Vid.

Viddinnél 100-ezer Törökök vagynak öfzve gyü-
lndő félben. — A' *Nádasdy* és *Ferdinánd* seregének
4 dik Batalionjai *Péterváradon* parantsolatot vette-
nek, hogy az első jel-adásra kélzen légyenek az
útazásra — és úgy véllyük, hogy a' Serviai tábor
Belgrád és *Szemendrónél* gyül az idén öfzve. —
Bukoreftből ezt írják a' Kurirnak ezen hón. 6 dikán:
„ H. *Koburg* a' maga népével még Bukoreftből ki-
nem mozdult, hanem a' N. *Barkó* vitéz seregének
2 osztálya *Rusvéde*-felé indult, és a' *Szávoja* *Dra-*
ganyofsit váltotta fel; ezek tovább nyomúltak, a'
Barkó Húzárok helyét pedig a' *Lövenér* könnyű
lovak foglalták el — a' többi Sergek mind eddig
helyben vagynak. — Ama nagy hírü esmeretes
vitéz *Obester Képiró* Ur, a' maga tulajdon kérésire
nyugodalomra tététt; mely nyugodalom kérésnek
oka tsak a' völt, hogy máfok tsekély érdemmel
nagy jutalmat nyertek, ez a' *Márs* próba tüzét pe-
dig 7-szer ki állott vitéz s. t. — *Képiró* helyett
Obelleré és *Reg. Komendánsá* tététt *Quietovszky*,
Oberflájdinántá *Levesits*, 1 ső *Főiralamésterre* *Tur-*
cher, 2 dikká *Barkó*, 3 dikká *Ótvös*. — Meg-jegy-
zésre méltó, hogy a' N. *Barkó* Seregtől 6 hónapok
alatt három emeltettek *Komendáns Obelerségre*;
u. m. *Quietovszky Barkónál*, B. *Gráfen* az 1 ső *Szé-*
kely gyalogságnál, B. *Khunmájer* a' *Lövenér* lovas-
sainál. —

Tsernovitzból 8-dikbán ezt írják: „ Leg-kedve-
sebb *Sándorom* !! „ Az *Istennek* látható *Ánvaszent-*
egyháza, ezen hónapnak 6 dikán három Törökök-
kel izaporodék *Tsernovitzban*, még pedig ollya-
nokkal, kik magokat a' Török *Tsáizartól* nyert
Levelekkel a' *Alahumed* familiájából való *Nemes*
embereknek lenni meg bizonyítják, mely három sze-
méllyek egy familiát téznek, mivel az *Atya*, ma-
gát két neveletlen fiaival a' *Romai* hitre keréztel-
tette; az öregek *Kerézt* *Attya* a' *Kerületbéli* *Ka-*
pitány és *Guberniális* *Consiliarius* *Mélt. Bék* *Joséf*
Ur, a' nagyobbik fijának, M. *Gróf* *Lágothati*, és
a' kisebbiknek M. *Bendella* *Ur*, a' *Rabok* itélő
szé.

székinck Prófesse vala, mely familia Török a' Khoztimi ki költözöskor izöltött vala viűfzla, és mind ez ideig magát abban a' faluban tartoztatta, melyet az előtt árendába birt vala. — A' Mekoovai mi részünkről való Adminiftrátor parafzolkodik vala a' napokban H. Potemkinnál Jáfzban, hogy a' Mulzkák 30 falukat a' mi részünkről a' magokéhoz foglaltnak, melyre a' Hertzeg csak azt felelte: *az efféle apróság dolgokat, az én Fő Stráfsamefteremnél igazítottson Kegyelmed-el.* Félő, hogy ezen mostani Barátunk — — — — — A' Lengyelek ugy gondolkodnak, hogy a' magok táborjokat *Chotzimnak* által ellenébeKaminizttól fogva, egészfen a' Dnifter vizéig ki-terjeszszék, és a' napokban mutogatták-is magokat a' mérséklő Inzsinérek. — Ezen tartományban csak nem minden éjjelenként izemléljük az *Aurora Boreálift*, ha Bétsbe létjstok ezt valaha. Az Armádiánál még semmi sem történt, de mivel itten már egy hónaptól fogva tökéletes nyári napok járnak, minden órán fogunk nevezetes történeteket hallani. s. t.

Utolsó jegyzefek.

„ Midőn a' mostani Felség II. *Leopold-Toskánba* ment vala lakni, ezen Tartományban anyyi vala a' Gonofztévő, hogy fényes nappal járni sem vala bátorságos — most, ha ejjel a' kalapodat az utzákon teli arannyal vilzed Toskánában báron minden félelem nélkül el-mehettz. —

Leopold Toskánában olyan óvatag helyeken csináltatott kő utakat, azt beüzélik a' mi Kabinét Kurirjaink, hol ennek előtte csak a' fene vadak utaznak vala; nagy reménységünk lehet azért, hogy ezen 2 leg-szükségelebb dolgokat Hazánkban-is helyre állítja. — Már is betzélik Bétsben, hogy azon *Penthesillia* Szabad fergéből izemeliyek, kik eddig Bétsben csak nem egész étzaka minden utzákon izabadon patroléroznak vala, és a' kiknek csak tudva lévő izamok a' jelen-való időben 18-ezer 200

egy néhány bobítás fejekre mégyen, még minek
előtte a' Királyné Bétsbe érkezne, rendbe szedetné-
nek ;

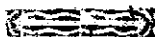
— A' 'Sidókat Bétsből tsak alig ha minden órán
ki-nem tiltják, valamit a' Nagy *Therézia* idejében
vala. — Még idővel talám az is fel fog állani,
hogy azok az ifjak, kik a' házofságra alkalmasok,
kényszerítettnek a' házafságra.

A' Pofony Vármegeyei gyűlés alkalmatofsággal
fel-állá Gróf *Pálffy* János Ur ő Excellentiájá az
ide való Fő Ispány, és egy igen szép előljáró ma-
gyar beszédje

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— (A' a' rofiába maradott.)

— Bé hivatja ő Excellentiájá az ugy
nevezett *Manipulónsok*at is, azokat a' földmérés
mellet részegeskedő Urakat. kik eddig a' paraszto-
kat

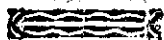
kat verték, és a' földes Uraknak a' leg felsőbb hangon rezonéroznak vala. Ezek közül az appróbbakat a' *Ferdinánd* Sergéhez recomendálá *Otskay* Urnak, kettőt pedig u. m. *Kéfer* Josef, és *Scotz* Josef Urakat fegyver között küldé Bétsbe a' maga Gránátéros Kapitánya vitéz *Krójnik* Urnak, olly rendeléssel, hogy próbálná meg, ha ezeknek az Uraknak illene a' Gránátéros süveg a' fejekbe; ki azonnal meg próbálván — hát ugy illik, hogy már rég azt kellett volna nékiek viselniük. Ezen 2 Gránátéros Urakat tegnap magam szememmel láttam — már fogják naponként a' Királyi 5 Kraitzárt, és minden 2 napra egy Tábori Sémlejek vagyon. — Gróf *Trautmunfsdorf* és Gróf *Kobentzel* Urak Belgiumból Bétsbe érkeztenek. — A' Belgrád alatt kemény sebet kapott, de tökéletesen meggyógyúlt *H. Eszterházi* a' Tothorizági Seregnél 2-dik Oberferré tétetett.

Az Auszriai Státusok tanátsot tartván, bé-izennek II-dik *Leopoldhoz* azon kérelemmel, hogy adná nekik *audientziát* és mikor? Erre jött felelé ő Felsége az előtte meg-jelent Députátusoknak: „En Bétsbe nem azért jöttem, hogy itt kegyelmetek rajtam tsudálkozzanak, hanem azért, hogy kegyelmetekkel edgyütt azt a' Státust, melynek én feje, és kegyelmetekkel edgyütt tagja vagyok igazgassam; azért én hozzám mindenkor bé-lehet egyenesen jöni. — — — — —

— — — — —
— — — — —
— — — — —

— — — — — *Schönbrunban* kélfizik a' Palotát a' Királyi Familiának. — A' Sz. *István* toronyabéli nagy harangnak ütője, mely ütő tsak 26 mázsa, a' II-dik *Joséf* halálának napján magától leszakadott vala és ketté tört, mely máig is a' toronyban hever, és máit is vittének helylyébe — ez eddig igaz.

Bétsból. — Ő Felsége minden Udvari és Ország' igazgató hivatalokat, ugy a' hivatalbéli s minden méltóságú személyeket, valamint a' polgári ugy a' katonai renden, addig a' meddig, tovább való rendelélig, eddig volt állapotokban meg-hagyta, meg-erősítette és meg-parantsolta, hogy közönségesen a' magok szolgálatyokat, az Ő Felségének teendő esküvések és eddig szokásban volt rendelések-szerint tovább folytassák, a' ki adandó dolgokat pedig az Ő Felsége mostani titulussá és petsettye alatt botsálsák ki. — Ez-szerint a' múlt Vasárnap Hertzeg *Stahremberg*, mint első és fő Udvari-mester, Gróf *Rosenberg* mint fő Kamarás, Gróf *Kaunitz*, mint fő Udvari Marfall, Hertzeg *Ditrichstain* mint fő *Istálló-mester*, Gróf *Károly* mint a' N. Magyar' Hertz. *Lobkovitz* mint a' Német Gárdistáknak Gróf *Nostitz* pedig mint a' Királyi gyalog Testörzöknek Kapitányok, hűséget, Ő Felsége alatt való hitek le-tétele által meg-erősítették. — Az ezen hónapnak 10-dikén költ *Temesvári* Levelek-szerint, akkor tállyban az egész Bánátusi sereg magát annyira ölzve-húzta volt már, hogy Méhádiától fogva *Schupanehig*, túl a' Dunán keresztül Gládovaig és Négotinig a' Timok mellett, egy olyan lántz formáltatott, melly-szerint kevés napok alatt az egész test magát egybe vehesse, Gládovánál táborba szállhasson, és Viddin alá nyomulhasson. Azonban ekkor a' fő hadi-szállás még *Schupaneh*ben vala, az hová *G. G. Vartenleben* már 6-dik meg-érkezett volt: de a' Viddin ellen való próbára *H. Koburg* várattott, ki-is a' végre Oláh-ország.

gi seregének nagyobb részével oda útban vagyon
 O-Orsovához 12 négy és hat ágyus tsonakok is ér-
 keztenek vala-meg, mellyeken az ágyukon kívül,
 bombi hányó mosárok is vitettetnek, 's ilyen ha-
 jók többek is érkezendők. Orsova az alatt tsak
 bé-rekefztetve fog tartatni. — A' *Toskánai* igazga-
 tó-szék olyan parantsolatot küldött a' Livornoi kor-
 mányozó-székhez, hogy az itt lévő ki-kötő-hely-
 ben hirdetteté-neki, hogy egy 27-dik Febr. költ Kí-
 rályi rendelés-szerint, semmi vigyázat nem lévén
 az ő Felsége Auszriai Státusokban következett ú-
 ralkodására, és ő Felségének a' hadakozás folytá-
 tásában szükségesképpen lévő rész vételére, valá-
 mint a' *Livornoi* ugy a' több *Toskánai* ki-kötő-hel-
 lyekben-is, a' Neutralitaság iránt 1778-ban 1-ső
 Augustusban adatott törvény, tovább-is egész erejé-
 szerint meg-tartásék. Ezen hir-adás közöltetett
 minden *Toskánai* ki-kötő-helyekben lévő Polgár-
 mesterekkel-is. — *Régensburg* 15 dik Mártz. — A'
Moguntzai Választó Fejedelem, az ugy neveztetett
Arany Bullának ereje-szerint, a' maga több fő Vá-
 lasztó Fejedelem társait, a' jövő Juliusnak 1-ső nap-
 jára, a' Tsászár választatásra, meg-hivta: a' mely
 végre hivagató irását, arra rendelt tulajdon Követ-
 tyei által küldötte kinek kinek kezéhez, u. m. *Dres-
 dába*, *Berlinbe* és *Hannoverába* *Gróf Hatzfeld*, *Kob-
 lentzbe* és *Bonnba* *B. Hajenek*, *Münkenbe* és *Prá-
 gába* pedig *B. Dienháim* által.

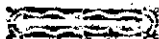
Midőn Felséges II-dik *Leopoldnak* tudtára esett volna az Erdély-orzági Státusznak azon keserves panaszza, hogy az Országban benn termő Sónak mázsája 3 n. farintokra emeltetett legyen, azt mondják, hogy ezeket szollotta volna: „Már ez igen sok! nem illik, hogy a' haza, azokban a' dolgokban, mellyeket az áldott természet ingyen szült az Hazában, tsak leg kifsebb fogyotkozást-is szenvedjen; azért leg ottan parantsola ő Felsége, hogy a' Sónak mázsája, valamint eddig vólt, 51 krajzár-ra szállítsák. — Valamint Magyar-országban, ugy Erdélyben minden ugy nevezett *Politzój* hivatalok ő Felsége által el-töröltöttek; a' Direktórok, mig hivatalba alkalmaztathatnak fizetés nélkül maradtak, az egy Szebeni Pok. Direktoran kívül, kinek egész fizetése meg hagyatott. — Az Erdély-orzági fő Kormányozó Gr. *Bánffy* György Ur ő Excellentiája, ki a' napokban a' valóságos titkos tanácsosi méltóságot öltözé magára, a' mái napon indula-vizsza Erdélybe. Boldog Haza! kinek egy olyan Kormányozód. vagyon, a' kiről az őtet esmérő idegen Nemzetbéliek-is el-merik azt mondani, hogy minden 100 esztendőnek elég egy ilyen tökéletes embert szülni. — — — — —
— — — — —
— A' Törökkel való békeféségünk a' leg-jobb reménység alatt vagyon.

Az Orosz Császárnének kívánságai a Svéd-
törvényeknek, melyek-szerint azoknak a békeséget ajánl-
ja, e két pontumért nem tétlenek különösön;
többször, hogy a Királynak, Ország-gyűlése nélkül
ellenségének hadat izent és folytatni ezután ne le-
hessen: 2-szor hogy Svédzia az Oroszokkal csak ma-
gára különösön kössön békeséget, nem pedig más
uralkodó Hatalmanságokkal egy társaságban. Ez-
szerint, nem sokkal ez előtt, közölte is a Svédzia
Követe, a Lengyel Közönséges-társasággal: azokat
az indító okokat, mellyek az ő Urának éppen
meg-nem engedhetik az Oroszokkal való meg-békél-
lést, azért; mert az ő ítéletek-szerint, a Muszka
Udvarnak fel-tételei nem egyébbre néznek, ha-
nem hogy még valaha egész Északnak Diktátorjá-
vá lehessen, ha most nem csak ők, hanem magok
a Lengyelek is két kézzel nem kaptának a jó al-
kalmatóságon, hogy a veszedelmet, mely számok-
ra is előre készítették el-kerülhessék. Ezek is főbb
ilyenek valának a Svédziai Követeinek beszédeiben:
mellyeket ha meg-gondolunk, és azt is ide-gondol-
juk, a mit némelyek beszéllenek, hogy a Prusz-
zus Udvarnak a Törökkel való frigye, már meg-
kötöttetett volna: így talám csak el-hihettyük, hogy
a Lengyelek terhesetske fel-tételek alatt is reá-állot-
tanak a Pruszszussal való frigy tartásra: másk
ugyantsak egyebet beszéllenek, és azt erősitik,
hogy a Lengyelek indító okokkal keresték volna
meg a Pruszszus Udvarát, hogy némely kívánságai-
tól állana-el, a melyre való válozt nagyon vár-
ják a Lengyelek.

Ezek

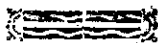
Ezek voltak a' fel tételek: hogy t. i. engedjék oda a' Lengyelek a' Prussziai Udvarnak *Dántzig* és *Thorn* Városait; nem különben egy *Dybow* nevezetű Józszágot (Starostey), mellynek 4 mértföld a' kerülete, 's a' mellyben vagyon most a' Lengyel Kamara. Ezen kívül, hogy 12,000 lovas, és 2000 gyalog hadi segítséggel tartozzanak lenni a' Lengyelek, ha midőn a' Prussziai Udvarnak fog kívántatni. — Az említett Udvar ellenben, *Cujavia* Tartományából, (Nagy Lengyel Országban) egy Darabot vissza fog adni a' Lengyeleknek; továbbá a' *Dantzigba* szállítatandó portékáktól felénnyi vámot kíván, mint eddig, az az: száztól, nem 12; hanem 6 forintot; attól pedig, a' mi a' Prussz. Sziléziába fog vivődni, száztól kettőt: tsupán az *Elbingba* vitetendőért kelletik ezentúl száztól, nem négyet, mint eddig; hanem 6-ot fizetni. — Ha a' Lengyelek hadakozásba keverednek, tehát azon esetre, a' Prussziai Udvar is 12,000 Lovas, és 2000 Gyalogsággal, fogja őket segiteni. Egyfzersmind ajánlást tett, hogy a' töle kért 13 milliom Lengyel forintokból kézz lesz szolgálni, ha a' Királyi Józszágok akár zálogba, akár örökös áron is néki engedőnek.

Azok között, a' kik a' Lengyel Király buzgó Hazafiságát követvén, kézzek voltak Drágaságaiknak, vagy más tehetségeiknek egy részét Hazájok segítségére fel áldozni, ki mutatta ez úttal is magát különöllen Gróf *Malachovszky*, olly álmélkodásra méltó ajánlásnak tétele által, hogy egy milliomot fog költsön adni az Ország Kasszájába, minden Interest nélkül. — *Nagy Lengyel Ország* nevet viselő Tartomány

mány arra kötelezte volt magát, hogy ezen folyó Mártzius hónapban le fogja mind azt a *Kemény-pénzt* tenni a' fereg szükségének pótolására, a' mennyit 3 ezrtendők alatt szokott rend szerént fizetni; *Lithvónia*, és *Kis Lengyel Ország* Tartományai pedig 2 ezrtendei *Kemény-pénznek* ugyan csak Márziusban lejendő ki fizetését ajánlották. Az efféle példás adakozás által, közel 12 milliom került bé az Ország kintstartó Házába; melly summa haladhatatlanúl is szükséges volt a' fereg szorúlt állapotjának fel segéllésére.

Maros Vásárhely. — Erdélybe a' szomszéd ellenségtől a' Töröktől való félelem, minthogy a' télen a' katonaság onnan rész szerint Lengyel, rész szerint Cseh-ország-felé el-takarodott igen nagy, a' mostani változások pedig az eddig volt Törvény-székeknek el-törlésével a' hazában nagy libongást okoznak: ugyantsak még eddig a' hazában tsendes békesség uralkodik, és adná a' Menybéli Isten, hogy az ez előtt uralkodott vallás-béli külömbbségből s nemzeti-gyűlölségből származó egyenatlenség a' mi hazánkfiainak szivekből gyökerestől ki oltatván, vettetnék meg már valaha az egymást meg-értésnek és szeretésnek fundamentomán hazánknek közösleges boldogsága! Miért pengettyük nyelvünkön ezen szép szókat? — *Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ ditabuntur* — ha egymást meg-sem szenvedettyük. — *Omne regnum in se divisum desolabitur.* — Méltóságos Gróf Nagy Ertsei Toldalagi Pál Ur volt Özvegye, már Néhai Mélt. Gróf *Rhédei Klára* Ur Alszony s Nagysága hólfzas betegeskedései után ezen hón. 13 dikán 12 órakor délbe az élők feregét el hagyván, már az halottak közé számáltatik.

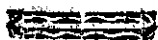
*M. N** Prépost Urnak, N. Baranya Vármegye Gyűlésében, M. B. Splényi volt Komisszárius Urhoz intézett Beszéde:*

Fő Méltóságos Báró Ur! „Engedje-meg Excelentziád! hogy ezen Magyar Hazánknak hofzfas ohajtálsi után, egyfzerre fel-derült felettébb örvendetes napján, e' Nemes Magyar Baranya Vármegyének Státusi, és Rendjei nevével, Nemzeti Magyar Nyelven szóllyak. Mert nem tudom, mi belső javallásból, úgy tertzik; hogy, a' mit ma érznek Magyar sziveink, azt tsak magyarul ejthetjük ki leg szivefsebben, leg értelmefsebben. “

„Noha meg kell vallanunk, hogy az el olvas-tatott Felféges Fejedelmi Levélnek hallásával, egészzen meg vidúlt sziveinket fokkal nagyobb, fokkal érzékenyitőbb öröm fogta el, hogy sem azt, még akármelly ki keresett Magyar szókkal is vóltaképpen ki jelenthesük. “

„Midőn minden régi Törvényink, Szokásink, Rendtartásink, minden örökös Szabadságink, sőt még ez az édes Magyar Nyelvünk-is, 's ezzel egész Magyar Hazánk egyebet utolsó veszedelménél nem várhatott; ime! éppen akkor egy váratlan tsuda változáffal egyfzerre ismét, 's olly magassan fel kapott, hogy hajdani ditsőffégéhez leg közelebb lenni láttzathatik. “

„De nem vólna talám alkalmas, sem e' nap-hoz illendő, örömünknek minden okait nevezetefen elő számlálni: ne talántán, midőn annak tellyes nagy vóltát magasztalni kívánnánk, a' múlt ezten-dőkbéli szomorúságink' okainak, bár mi futó emlé-ke-

kezete is, ezen öröm Napunk' világát valamiképpen meg homályosítaná. "

„Minden örömünknek ki jelentését tehát egyedül ebben határozzuk meg, hogy Felféges Urunknak velünk tett különös nagy kegyességét, valamint minden reményfégünk felett valónak nyilván meg esmérjük; úgy ezen Nemzetünkhez mutatott ritka 's talám egyetlen, 's minden példa nélkül való Felféges Atyai nagy sziveességét, nem csak mi örök haládatossággal, 's állandó buzgó hiveséggel meg hálálni igyekezünk; hanem még késő maradékinknak sziveikbe is *Második József Császárnak*, mint néhai jó tévő igaz Barátjoknak, 's szabadító, vagy újra szülő, Attvoknak dicső nevét, örök emlékezetre el törülhetetlenül által írjuk. "

„Excellentziádnak pedig a' múlt egynehány esztendőök folyása által mellettünk tett fáradozásit, és hozzánk olly bőven mutatott kegyességét nagy alázatossággal köszönnük. Egyszermind, ha mi-ben Kormányozó hivatalára nézve eleget nem tettünk, arról bocsánatot kérünk. Mellyet is Excellen-tziád kegyességétől annyival biztosabban remény-lünk; hogy, emberi gyarlóságunkat tekintvén, ön-nön maga is Excellen-tziád által érti 's jól tudja: melly nehéz, 's csak nem el kerülhetetlen, a' meg sebhedt szívnek ollykor ollykor ki nem fakadni. "

„Másként; a' mi Excellen-tziádnak Fő Méltó-ságú Személyét illeti: tudtuk mi, 's mindenkor elő-tünk hordoztuk, egy Magyar Hazánk' 's Nemze-tünk' dicsősségét kiváltképpen elő mozditó SPLE-NYI Familiának mivel tartozunk. Frissebb emléke-

„Ebben vagynak nálunk annak nagyfágos érdemei, hogy sem róllok meg felejtkezhetnénk.“

„De Excellentiádnak is tulajdon maga erköltsi 's érdemei erősebben kaptsohták magokhoz sziveinket, hogy sem könnyeu meg válhatnánk tőlök. Bár — melly távól lejénd is valaha Excellentiád: velünk lesz mindenkor hozzánk mutatott nyájas szivessége, 's ama' Hazájához viseltetett igaz Hazafiú Lelkűlége: a' mellyet mi még a' Hazánk' szabadfágit faggató hivatalának gyakorlásában is szivének rejtekéből ki hatni, gyakran örömmel szemléltünk. — Éljen azért Excellentiád, és szerentséssen, és fokáig éljen.“

Nagyvárad, Mártz. 14. „Ma itt Ns Bihar Vármegyének Közöns. Gyűlése van; holnap pedig, a' Koronának szerentséssen lett Haza érkezéséért, *Te-deum* fog tartatni nagy pompával a' Püspök Templomában; estve meg fog a' Város világoztatni, 's az ablakok külömbkülömbféle Rajzolatokkal és felül Irásokkal lesznek ékesítettve.“

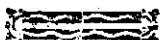
Szabolts Vármegyéből tudósittatunk, hogy a' Ns Vármegyének Febr. 8-dikán tartatott Gyűlésében, a' 6 *Hajdú Városok*, a' Vármegyéhez lett kaptsohtatástól, fel óldoztattak, és mind Polgári, mind Törvényes Dolgaiknak folytatására nézve, a' régi lábra vissza állittattak. Mostani Fő Kapitányokká lett *T. Jablontzai Peter* János Ur, a' ki már ennekelőtte a' Fő Nótáriusfágot, és a' Vitze Kapitányfágot nagy hafzonnal és ditsérettel folytatta. — Az említett N. Hajdú Városoknak a' T. N. Vár-

megyétől lett külön válafztatások által, erős fundamentoma vettetett a' kettő közt leendő barátságos jó szomszédságnak. (*Hadi Tört.* 377, 379, 380 ik oldal.)

Bétsben való meg-érkezése után ő Felsége II. dik *Leopold* kérdi egy audentzián *F. M. B. Laudon*-tól, el-kezdődött volna-é már a' 3-dik táborozás, és melly felől estenek volna az első mozdulások? melyre az öreg Vitéz azt felelvén, hogy az *H. Hohenlohé* tábora Febr. 21-dikén a' *Hertz. Koburgéval* egyesített, a' Bánáti minden Regimentek a' folyó hónapnak 1-ső napján útnak indultanak, és *G. Gr. Vartenslebennek* vezérsége alatt, már Serviában a' Gládovai táborban fekszenek, Toth-ország' és Kroátzia-felől pedig, az ellenségnek bé-ütése elien, minden lehető készületek meg-tétettnek 's a' t. — *Mind igen jól vagyon Kedves Laudonom!* meg-illető szókkal felele ő Felsége: *Kegyelmedre bizom az egész hadnak folytatását, legyen tovább-is nékem barátom, az hazának pedig oltalmazója.* — Mitsoda indulattal vették legyen ezen Kegyelmes Fejedelemnek maga ki-nyilatkoztatását, a' Belgiumi Státusok, még bővebben ennek utánna fogjuk meg-tudni: hogy a' *Limburgiak* tökéletesen meg-elégettenek legyen azzal, meg-tettzik egy *Limburgi* 11-dik Mártz. költ tudósításból, mellyben a' többek között ezen szók-is tanáltatnak: — A' mi tartományunkhoz küldött emlékeztető írása ő Felségének nállunk tellyes kedvet tanált: — Mit-is kívánhatna az ember többet? — Az által a' Státusok a' magok állapottyokban meg-erősítették, sőt hatalmok még többre terjesztetett, már a' Nemzeti-gyűléstől

Ants mit tarthatsanak: — A' Papi-rend nem retteg tovább a' Frantzia ujittáfoktól 's örökségeit nem félti: — A' kézi-mester-ember nem fog kényszerített-ni, utolsó tsepp véres verejtéke által magát a' portzio szedő katonától szabadítani: — A' kereskedő alig várja örömeiben azt az órát, melyben bizonyó-
 son tudja, hogy nyakából a' vámofok és árendá-
 lok terhes járma ki fog vétetődni; sőt a' Fábriká-
 loknak-is bizonyos lehet azon reménységek, hogy
 posztójokat 's egyéb árujokat Német, Magyar 's
 más országokra-is ki-vihessék: — Kedves emléke-
 zett ezen tartományban, II-dik *Leopoldnak* szándé-
 kai ki-hirdetésében, az e' -féle atyai ajánlás: *Sen-
 ki a' meg-lett dologért fel-kerestetni és nyughatatlan-
 sággal illetetni nem fog:* — Kedves az-is, hogy
 nem csak annyit ígér a' Kegyelmes Fejedelem, a'
 mennyit talám a' nép maga kérni bátorkodott vól-
 na: hanem még utat mutat önként, nem csak a'
 ország boldogságára eddig fen-tartatott rendelések-
 nek jobb meg fundálására, hanem (a' mi már leg-
 több) olyan tikkellyeknek-is a' régi törvényekhez
 való ragaszkodására, mellyek az ország rendelése-
 nek természeti állapottyát a' következőkre néz-
 ve-is meg bonthatatlaná tegyék. — Ha egy nem-
 zethez II-dik *Leopold*, még Nagy Hertzegségében
 ilyen kegyelmes gondolatokkal vífeltetett, a' mely
 nemzet az Auszriai házhoz való érdemeire nézve,
 még csak nyomába sem léphet a' Magyar nemzet-
 nek, a' mint ezt a' Magyar nemzet sokszor, de ki-
 vált a' jelen való időkben a' bámulásig meg-mutat-
 ta egész világ előtt; ugyan nem remélhetnének-é hát

mi is már valaha az ő uralkodása alatt tellyes boldogságot.

Elegyes hírek.

A' Frantzia Nemzeti-gyűlés előtt is most forog kérdésben, hogy vallyon jó és halznos lenne-e, az ugy nevezett *Feketékkel* vagy a' *Nigritziai* 's más rab-szolgákkal való kereskedést tökéletesen el-törölni. Az emberiség ugyan őket mint embereket, készfeti ezen jóra; de ugy láttzik, hogy az Anglus Politika ebben is gáttjokra akar lenni: ez által a' Frantziák külömben is sok Milliomot vesztenének, 's hát pedig, ha a' történik, a' mitől ők is leg-inkább félnek: a' többek között így szólunk a' kereskedők: az Anglus ugy mutattya magát, hogy ezen szerentsétlen emberekkel való kereskedést nem szereti 's el-akarja törölni; azonban el-törölvén azt elébb a' Frantziák, ki áll az Anglus ellen? hogy azt még jobban fel ne állítsa, melyből származó veszteség, a' Frantziákra nézve meg-betsülhető lenne.

Miölta Frantzia országban a' hazafiság annyira bé-jött, hogy a' Cavallérok ezüft tsattyaikat készfek lennének meg-ajánlani, történik hogy ezen országban egy tartományoska is az ilyen híren meg-buzdulván, akarja vala mutatni hazájához szeretét. Ebben a' tartományban kevés tsatt vifeltetett; mely szerint a' gyülekezett 3000 Livrát érő tsattot készfittetvén, mint ajándekot a' Nemzeti-gyűlésnek el-küldötte. Egy idegen itten meg-for-dulván, kérdi: mért nem küldötek-bé inkább tsak

az 3000 Livrát? — helyes, felelének a' főbbek, de kinek fordulhat-meg minden a' fejébe! — Minekutánna a' Nemzeti-gyűlés, kemény veszekedés után el-végzette volna, hogy minden olyan nemes privilégiumok, mellyek a' jószággal járnak, ugy szintén a' férjfiúi nemből lévő első születetésből az örökségek iránt származó jus, és az osztózó személyek' mivóltokhoz izabatott egyenetlen osztozás, el-töröltessenek, egy néhány nappal ez után u. m. 28-dik Február. ezen következő 10 punktumokat is meg-erősítette: 1.) A' katonaságnak feje légyen a' Király. 2.) A' katonaság tsak külső ellenség ellen hadakozhassék: 3.) Külső nép földra ne vétetőd-hessék, vagy bé az országba ne hozattathassék, a' törvény adó Hatalom' és Király egyezése nélkül: 4.) Minden esztendőre, ezen Hatalom határozza-ki a' katonaságnak meg kívántató költséget: 5.) Semmi rendelés ne tétetőd-hessék olyan, melly valamely polgárnak személyesen akadályára lehessen abban, hogy a' katonai seregűél külömbb külömbb féle gráditokra' léphessék: 6.) Minden katonának polgári jussa vagyon, mihent bir azon dolgokkal, a' mellyeket a' Nemzeti-gyűlés tölle kíván: 7.) Mihent 16 esztendeig hivenn szolgált, már semmi portzio vagy jószághoz ragadó tereh rajta nem fekszik: 8.) A' katonaság minden esztendőben Juliusnak 14-dikén teszi-le a' Nemzeti-gyűléstől rendeltetett esküvést: 9.) A' Hadi Ministerek és a' törvénynek eleget tétető hatalomnak Gondviselői, kötelelésekről való felelet alá vagynak vettetve: 10.) A' Katona-tiszteknek hivatallyokat el-adni nem szabad.

Egy igaz Magyarországi Hazafinak Társaihoz
való Intései :

Magyar ! hajnal hasad ; de meg nem virradt még :

Hát estvig ki tudja , millyen leljen az Ég !

Sok napnak vig vólt már hajnala 's fel költe,

Nyugtáig azonban fok kelerüt tölte.

Örülj , de okossan ; ne hirtelenkedjél :

Sok vagyon még hátra ; azon törekedjél :

Hogy több lebeid is mind bé gyógyúljanak ,

Ugy hogy soha többé ki ne újjúljanak.

Igaz , hogy kézedben van már a' drága Kints ,

Melly nélkül , úgy láttzik , állandóságod sinte.

Igaz az is , szépek a' tett Ajánlások ;

De mi könnyen férnek azokhoz rontások.

'S bár most fokot nyerj is : ha nem lellz állandó.

'S az idők sorjával bátran trutzolandó.

Mit nyerisz ? szegény ! hanem újjabb keserveket ,

Múltaknál nehézben , emésztendőeket.

Ha jobb lábra tefzel Nemest és Parasztot ,

Kire fokféle mód fok bajt 's terht akasztott ;

Ha rendbe téllz Királyt , Grófot , Bárót , Papot ,

Akkor le menttével dítsérhedd a' Napot.

Ország Gyütésének kell hát előbb lenni ,

'S abban mind ezeket rendbe jóba venni.

Melly úgy lellz , 's Menyből is úgy jó segedelem ,

Ha fokfelé nem von a' sziv 's az értelem ;

Ha Koronás Födöt mint illik tífzteled ,

'S Magyar Véreidet egy farmán öleled.

Egy Levélben emlékezett vala a' Kurir Szent
Istvánról Dátziának Királyjáról , hogy az ő tes-
te Görög-országból a' minapában Belgrádban ho-
zattatván , nagy pompával a' Görög templomba
hely-

helyheztesített légyen. Itt most egy tudós embernek, ezen dolog iránt való jegyzései, közöltetnek a' Magyar olvasókkal. — Ezen *István*, kiről a' beszéd vagyon, negyedik ezen a' neven: vezeték nevére nézve hivattatott *Urosfus*nak vagy *Urosfus*nak, a' mint 22-dik *János* Pápától és *Luccaritól* neveztetett: a' *Neemanni* házból való volt, és 1322-ben *Serviai Király*á lévén a' Magyar Király alatt volt. Valamint vitéz, ugy *Istent* félső *Fejedelem*, meghodoltatta a' *Bolgárok Király*ját *Stráftzimirt*, és uralkodását *Rágus*táig terjesztette. Második feleségével *Máriával* a' *Bizantziumi Tsászár* *Paleologus* Leányával, nemzette *Siniscianust*, ki az után *Kantakuzeno Simonnak* neveztetett, kitől az után ama nevezetes *Joanninai* Hertzégek eredeteket vettek. — *Mária* vala *Görög* vallású, *István* pedig *Filepnek* a' *Tarentumi* Hertzegnek közben járása által a' *Romai* vallást vette magának, mellyről való vallás tételét *Bertrámnak* a' *Brundusi Püspöknek* kezébe tette-le. Ez okoztatta az ellene való támodást, és meg folytatását 1333-ban. *Tette Skosnába* egy az *Idvezittőnek* itten tölle kézzitetett templomában temettetett. Ez a' *Skosna* vagyon a' *Détzi*ai vidékben, 's ez okozta, hogy *Détzi*ai Királynak iratott; holott *Détziában* ilyen nevű Király nem is volt. 's a' többi.

Tudománybéli Tudósítás.

A' múlt észteendőben tettünk vala tudósítást, hogy egy Bétsben mulatózó *Atyánkfia Dor. András Sámuel* Ur abban munkálódik, hogy a' maga nemzetének egy olyan mulattságos és elmés gyűjteményekből álló könyvet adhasson kezébe, mely az elmét az olvasásra ketsegtelése, gyönyörködtelése, mulatsa és élelittse. Imé ezen *Hazáját* és *Nemzetét* forró indulattal szerető meg-nevezett *Hazafi* ezen munkájának első darabját már nem tsak el végzerete, hanem világ eleibe is adta, ezen homlok irás alatt: *Elmés és mulattságos rövid Anekdoták*. Az árta egy *Exemplárnak* egy Magyar forint, az az:

50 kr. Lehet ezt külömbb külömbb kötésben és kö-
cittlen is találni Béisben a' Szent *István* Temploma
Üdvarán *Doll* Urnál; Pofonyban is ugyan ennek
bóltjában; Pesten *Veingánd* Urnál. Debretzenben,
Kolosváron, N. Enyeden és Szebenben is minden ó-
rán lehet találni, az említett áron.

Meg-vallom, hogy már egy néhány esztendő-
je, mólta azon ohajtazok, hogy bártsak a' Haza-
fiak közzül valaki találkoznék, ki az idegen tudós
nyelvekben már bőven találtató efféle elmés és mu-
lattságos jegyzéseket szedne öszve, hogy ez által
Magyar Nemzetünknek ha tsak egy részét-is az ol-
vasás szomjuságára kényszerithetne; mért kivált az
Afizonyi nemet, a' közönséges rendet és az ifja-
kat az effélék birják olvasásra, mellyeknek olvasá-
sával, észre sem veszik, mikor elméjeket élesítet-
ték, 's külömben gyaran haszontalansággal el-töl-
tett üreks óráikat gyönyörűséggel meg-nyerték. —
Ezen *Anekdótáknak* több darabjal léznek, mellye-
két az említett Ur máig is szüntelen szedeget ösz-
ve, és e' végre még egy olyan mulattságos gyűj-
teményé válhatik, hogy akár mely tudós nyelv-
ben is ennél szebb gyűjteményes Könyvei nem le-
hetne találni.

Jól tudják a' mi Erd. Hazánkfia, hogy az efféle
munkához többnyire nem a' nagy Urak; kiknek
foglatatóságaik is nagyok, szoktanak nyúlni, ha-
nem többnyire mind olyan szegény legények, kik
az efféléknek nyomtatásában az egész nemzet te-
hetősebb részének Nemzeti szivekségéhez bizitnak —
mutassa-meg azért ki ki, hogy ő egy Anyai nyelve
közzül forgalódó tehetetlen ifjunak leg-alább 50 kr.
segittségül lézzen, ha ezen *Anekdótákból* egy exem-
plárt veszen, és ez által azt tselekszi, hogy az e'
féle Magyar Könyvekhez fogott tanultaknak tüzet
ád tüzekhez, és így észre sem veszfük, mikor nem-
zeti nyelvünk Osi porából fel-elevenedve virággik:

Mi az Ujság ?

Erre a' felel most leg-egyenesebben a' ki azt mondja: az egész Világ ujság! azonban mi ugy járunk, mint a' szomjuhozó *Tantalus* a' viz-közöpeben — alig van valami, a' mit irhatsunk. — A' Bétsieknek az ő ujj Fejedelmek eránt le-tejendő *Homagiumok* Aprilisnek 6 dikán léfzen, mely napra kimondhatatlan pompával készülnek. Az itt lévő Magyar mesterembereknek is a' napokban vala gyűlések, hogy ők is, mint Bétsi Polgárok ezen a' pompán meg-jelennyenek; és azt végezék, hogy mint a' Magyar gyalog sereg kék nadrágba, bakkantsba, és veres hajtokás Német dalamányba jelennyenek meg: Erre a' leg-hiresebb Magyar Gombkötő mester *Polman* meg esküvék, hogy ő Német dalamant nem vesz magára, hanem ha 600 farintjába kerül is Magyar köntösbe áll ki — majd meglátjuk, hogy megy végbe ezen pompa. — — —

— PCU Cluj Central University Library Cluj —

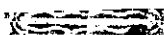
— — — — — A' Stayer Regulirungnál volt Tisztek egy egy éfztendei fizetéssel el-botsáttatnak, a' mint hirtelik. — — Ő Felsége az ugy nevezett *Amália* Udvarba költözik; a' F. Királyné pedig nyáron *Schönbrunban* fog lakni; Bétsben pedig abban a' részében az Udvarnak; hol F. II-dik *Joséf* lakott; de a' szobák egészzen el-fognak változtatni. — Ő Felsége mind a' két Generál Fő írásamestereket n. m. B. *Vétseit* és *Staadert* Feldmarsallájdinántokká, Obester *Krait* pedig az Erdélyi első Oláh gyalog seregnél Generál Fő írásamesterré tenni méltóztatta. — Feldmarsallájdinánt *H. Eszterházy* a' tábor mellé rendeltetett. — Báró *Laudon* most a' feredőben vagon; de minden órán indul Morvába; hová az itt lévő Gránátérolság is már tudja az induló órát; és a' hová meg nem szünnek menni a' véghetetlen hadi-készületek. — *H. Potemkin* az egész Muszka tábornak, mind a' szárazon; mind a' vizen fő Urá:

vá tétetett. — Mi a' Portával minden órán békeséget reméllünk, és még talám frigyet-is. — Azt olvassuk a' Pesti Levelekből, hogy a' mult Szombaton egy hete múlt, a' midőn az Heves Vármegyei Nemes Korona őrző sereg ide érkezett a' Korona őrzésre. Ezen seregnek Obestere és Vezére *B. Ortzy Josef*, Adjutántok pedig *G. Berinyi*, és *Almási István* Urak. Az első osztálynak Kapitánnya *G. Keglevits Károly*; Fő Hadnagyok: *Tarody István* és *Josa György* Urak, Zászló tartó pedig *G. Butler János* Ur; a' több ide tartozó Uraságok ezek: *Tsernus István*, *Tsernus Antal*, *Szabó Ambrus*, *Toth Ferentz*, *Bretzovai Josef*, *Schubitz Thamás*, *Lipzai Sámuel*, *Bretzovai Ferentz*, *Kelemen Adám*, *Petrovitz*, *Ujvári János*, *Tihányi Károly*, *Gr. Butler Lajos*, *Szabó Sámuel*, *Károli János*, *Sárközt Mihály*, *Szabó András*, *Borbély Imre*, *Tarrodi Barth*, *Oskolitsáni János*, *Vigéfsi Josef*, *Kováts András*, *Óives András*, *Bodor János*, *Sigmondfi*, *Marlotzi*, *Radits Mihály*, és *Retski* Urak. A' második osztálynak Kapitánnya *Almásy Ignácz* Ur; Fő Hadnagyok *Szeletzki* (Markus) és *Stöszszel Josef* Urak; Zászló tartó *Sági Ignácz*; az ide tartozó több Nemes Urak — *Vitális István*, *Kováts Antal*, *Szűke Mihály*, *Gindel Ferentz*, *Bodor Mihály*, *Schötter*, *Retski János*, *Helebronth Josef*, *Helebronth Mihály*, *Marjó György*, *Hotta György*, *Polyák János*, *Kerti János*, *Fratzer Adám*, *Farkas Mihály*, *Stöszszel Kristof*, *Borkhi Josef*, *Szabó Josef*, *Dénes István*, *Vigéfsi János*, *Radits Mihály*, *Okolitsáni Sándor*, *Onodi Pál*, *Beretz Ignácz*, *Darvas Imre*, *Utasi Mátyás*, *Pláti Josef*, *Tahi Ignácz*, *Balazovits Josef*, *Nagy János*, *Nagy Josef*, *Sipos Mihály*, *Szeletzki Márton* Urak.

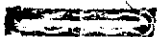
Ungvárról 19 dik Mártzii szóról szóra: — 10-dik Mártziusban ezen folyó 1790-dik esztendőben Szobrántz helységében lakozó Földes Uraságnak annak idejébe egy tehene meg-bornyazék, melyet az Majorosné meg-fejvén, annak tejét az isléddel meg-étette, nem sokára azon meg-ellet tehát

minden ki-nyilatkoztatott nyavalyáján kívül hirtelen azonnal meg döglött, aztat minekutánna megnyúzták volna, azon Földes Uraság számos lok kopóival, és komondorival meg-étette, ugy az tavaszi idővel széjjel rebdeső csókák, és varjuk nagy csoportban azon döglött húsból kedvek-szerint vendegeskedtek, és azonnal mind az ebek (majd húzig valók mind az számtalan lok krakógó madarak mint egy 300 ig egyetembe a' vendég petse nye mellett egyszermind hirtelen döglöve ottan helyben maradtak, mely tsudálatos történetnek mi légyen? avagy honnat eredet mirigye? fokban tsudá llyák, de meg nem magyarázhattyák: más rendes történet. — Méltóságos Gróf *Stáray János* Nemes Ungvár Vármegyének Fő Ispánja, Mártziusnak 15 dik napján Ungváron tartatott Vármegyegyűlésén Krisztof napján, Krisztof nevezetű nagy érdemekre született jeles indulatú Ur fiát harmadik Notáriusnak fel-adott hite le-tételével helyhez tette, oly különös fel-tétellel, hogy azon ifiu Gróf Urfi minden fizetés nélkül a' köz-jónak, s hazájának hasznára, és több Ifiu Méltóságoknak nyilván ságos példájára szolgálatot tenni életének zsengejében példásan igyekezzen, a' mint is hivatallyának azonnal a' Nemes Státusnak jelenlétében szorgalmatosan megfelelt.

Bétsből. Minekutánna ő Felsége II dik *Leopold*, az Hatalmos ságok Követtyeit, uralkodásához való szerezte kívánásra maga elejében botsátotta volna: a' Spanyol és Orosz Követek valának az elsők, kik ő Felsége elejébe a' Státus Kantzellarius által bé-vezettetének, kikkél ő Felsége majd 2 egész órákig folytatá beszélgetéseit. — Ut Bétsben a' kotsizó kézzületek között, leg szemben tünőbb az *H. de Ligné* guillausa: ez áll 6 mozány Tatar lovakból: a' Kotsis egy Oláh Papnak öltözött fekete hofszu gunyás nagy szokállos ember: a' *Felejtárok* (Forrájter) Oláh sitzkók, minden pár lóhoz egy egy 's a' t.

Szántód 19-dik Mártzii. — A' Bétsi Magyar Kurirnak 266-dik levelén közönségesse' tétett Bölts levelre némely jegyzések: — „Ez a' Levél igen szép példával bizonyítja-meg azt: mennyit árthat Hazánkknak, ha ennekutánna-is mind a' Polgári és Törvényes dolgok Deák nyelven folynak, mind az Oskolák Deáknál tanittainak. — Szép javallás a' Basa' tanátsa, Tsászfárja' hafznára, egy Pogánytól. — de nagyon Felséges szivből költ meg határozás, az ilyen maga részére hafznos tárgyra intézett úton el-nem indulni *Solymántól* — szivre ható ki-fejezés egyfersmind a' Levél írótól, 's nagy indító ok, hogy maga a' Török Tsászár-is véteknak tartotta, ezen istentelenségre állani. — Ellene álhatatlan erősség a' Levél' érdeme' meg-állítására, hogy az idegenek a' Deák nyelv tsatornáján férkeztek 's férkezhetnek Hazánkba: a' melynek kebelébe vágyódní, nem gyümöltstelen kívánság; avagy tsak az elmúlt idők ugy mutatják, hogy a' vágyódásnak tellyesfedéle még eddig gyümöltssös vóit — 's a' melynek kebelébe jöhetni nagy eszköz, egy olyan nyelv, a' melly a' mint régi, és hólt, ugy minden Nemzet, munkával, 's tsak nem egy forma munkával tanulhattya; a' mint tudós; ugy minden nemzet kéntelen tanulni 's tudni. — Szép megforútása ismét az erősségnek, hogy ha nyelvünkön fojyt vólna minden; az idegen-is kéntelen lett vólna magyarosodni. — Add hozzá: magunk-is jobban tudnánk Magyarúl, 's a' szivünk-is magyarabb helyen fekünné. Ugy, hogy, ha igazán akarunk szollani, tsókolnunk kell ezen érdemes Levélnek tsak-nem minden sorait. Bár minden Ujság levelbe bé vólna iktatva, és minden Magyar ujságot olvasna. Taplóást és öröm kiáltást érdemlenek tölem is az elmés ki-bőzások, 's következtetések. De mivel a' jó szivü Levél író, láttatik Nemzetünknek némely részét, vagy meszse nem látással, vagy más érzéketlenséggel vádolni ezen sorokban: *Nemzetünk között vagynak, a' kik Nemzetünknek a' Deák nyelv eránt való hályogját még most-is — — késnek a' szemekről le.*

Levenni: nem állhatom-mög, hogy Magyarinkat 's közönséges tárfaságinkat, a' vád alól vagy ki-ne mentsem, vagy hibának okát ne adam. Igaz az-is, hogy nagy ösztön a' Deák nyelv' megtartására az, hogy minden régi Leveleink 's Törvényeink Deákul vagynak; de még erre elegendőképpen megfelel a' bölts író; sőt én ki tóldom feleletét azzal: hogy sok szegény Hazafiak vagyvak, a' kik a' magok tulajdon törvényes pereikben, egy szót sem értenek; hanem tsak úgy botorkáznak vakon lépve legvilágosabb igazságaikban is Prokátorjok vezetése után, mint a' bolygó házba zárt *Thezeus* az *Ariadne*' fonala után. — — De sok Nagyjainknak 's sok Vármegyéinknek, sokkal hellvesebb oka volt, a' mostani környül-állásokhoz képest a' Deák nyelv mellett való meg-maradásra ez: hogy átallyában minden dolgaink folyamatjának módját 's rendjét kértük vizsgálja (mellyet II dik *Josef*, maga keze bizonyította szerint, elrontott) ha hát most külön külön, köz tárfaságaink, az Országunk közönséges meghatározása nélkül, a' Deák nyelvről, mely régi szokásunknak módjára tartozott, egy átallyában le-mondtak volna; magok magokkal ellenkeztek volna, és ez úgy látszik, 's úgy látszatik akárkinek-is, hogy ki fogált nem szenvedhető előre látás, 's másként a' nem régi szövevények között el-fem-is háriható, volt: ha tsak némely jó Hazánkfiainak tanáttsa szerint azt nem feleltük volna a' Fejedelemnek; hogy állyanak mindenek a' régi lábra: de azonban mivel *Josef*, Romai Tsászár létére-is a' Romai nyelvet nem szenvedheti, 's Nemzetünket-is az Anyai nyelv leg-jobban illeti: tseréllyük fel ezzel am azt, arról jó előre gondoskodván, hogy ki ne fogjon úgy Országunkból a' Deák nyelv, hogy ötven hatvan elztendő múlva, ne tudna a' Törvény-tudó egy Deák Levelet meg érteni, 's a' Pap Sz. Misét mondani. Ditsekedhetünk azzal az állapotunkal, kivált miólta a' Deák nyelvnek el-töröltetése, a' Németnek, és nem a' Magyarinak akart öregbedést okozni; hogy nevedett a' Pálma az alá

alá nyomó terhek alatt, 's alig van olyan Várme-
gyénk, a' melly dolgaink' folytatását abban a'
szempillantásban Magyarúl ne kezdhetne volna;
azok a' Nagyjaink pedig, a' kiknél még az auden-
tziás szobában meg kellett kérdezni az ismeretlen
Inflánsnak; ha tud-e ő Excellenzijája, ő Nagysága
Magyarúl? Nemzetünk' 's Nemzetjek' kedvéért meg-
tselekedték volna, hogy meg-tanúltak volna Ma-
gyarúl rövid időn; mi pedig addig ő Nagyságok-
tól kevesebb szolgálatot várunk, 's rajtok segitet-
tünk volna: noha vagynak tsak-ugyan a' Méltósá-
gok között-is, minden Dicafteriumokon ketten hár-
man, a' kik jól tudnak Magyarúl. — De az a'
kérdés: hogy a' hasonló kívánsága Országunk' köz-
társaságainak, és az a' tselekedet, hogy ehhez ha-
ladék nélkül hozzá-is fogjanak; nem ellenkezett
vólna-e a' jó rendel? 's nem éstünk vólna-e viszfza
abba az egy kérésnek más kéréssel való öszve üt-
közésébe, mellyet elébb fel-tettem? annyival in-
kább; hogy mikor a' Fejedelem éppen indulóban
vólt, hogy állapotunkat 's dolgaink' folyamatját a'
régí lábra állítsa, ugyan akkor nem Deákul, mely
már a' régí módra tartozott vólna, hanem Néme-
tül és Magyarúl irta F. Rendelését: — az a'
kérdés mondom; és olyan kérdés; melyre a' sok-
szor említett ismeretlen Hazánkfija-is, azt fogja fe-
lteni: hogy ennek meg-határozását leg-jobb közön-
séges Ország-gyülésére halaszt-ni: a' hol az Ország,
közönséges akarattal el-tserélheti a' Deák nyelvet
Magyarral; mivel a' régí jónn javítani, sóha sem
szégyen, sem nem káros — 's állíthat a' Polgári,
és Törvényes székek mellé-is olyan Hazafiakat, a'
kik jól tudnak Magyarúl; állíthat mondom ad-
dig-is, mig a' többi-is meg-tanul; az idegenek pe-
dig önként el-leznek nálok nélkül. Láthatod hát
ebből nevezetlen Barátom! kedves Hazánkfija! hogy
mi bennünk is hasonló indulat gerjedez, de a' do-
lognak módjában különbözünk. — Azonban kö-
szönet a' Kurirnak a' jó szándékért; ugy illik, hogy
a' magyarodásunk' elő vitelére való törekedésre,

ne várjon kérést se a' Kurir, sem több Magyar Iró-
ink, sem senki, a' kinek ereiben Magyar vér forr.
Addig serkentsük Nagyjainkat míg időnk van; bár
mind Magyar nyelvüké tehetnök, az előtt, míg
Ország-gyűlésre nem mennek; hogy ne lennének
kénytelenek borzadozni fok érzékeny fülek, mikor
a' Magyar-ország-gyűlésenn-is tördelik a' Magyar
szót — Mert — egy szóval — Eredetünk — Nem-
zetünk' 's vifeletünk' különöfsége; Országunk, sza-
badságunk, törvényink, Erköltünk, 's mostani kör-
nyülállásunk, 's egy szóval minden, azt kívánja,
hogy Magyarúl írjunk, 's Magyarok legyünk.

Segittsétek, Boldog Egék! jó igyekezetünket,
Ti, tsak Ti szülhettek újra Magyarokká bennünket;
A' töletek származó tűz éleszt minden szívetket,
Erőtök épít Országot 's temet Fejedelmeket.
A' magaságból nézitek az embert mosolyogva,
Mint emel bálványt magának 's mint imádja bu-
zogva.

Mint szereznek fok roszfz nyelvek költött hangot ma-
goknak

El rejtésére a' szívbe nyomott igazságoknak.
Mint függ fokak boldogsága egy-kettőnek vállain,
Ki magának rak oszlopot Anyja' sija' hantjain;
De a' Ti erőtök veti zabolát mind ezeknek,
'S rendet szabtok véletlenül a' rendtelenségeknek;
Fogadjatok-bé bennünket szárnyatok' árnyékába;
Hadd ne legyen már jövevény a' Magyar a' Ha-
zába.

Kassa. Ezen bútszóó Bészédet Ts. Kir. Tanácsos
és V. Ispány *Fái Fay* Agoston Ur mondotta az ösz-
ve gyűlt *As Abauj* és *Torna* Vármegyékhez, Bőjt-
máshav. első napján 1790.

Nagy Méltóságú Fő Ispány,

és Adminisztrátor Ur!

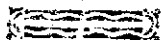
Tekintetes Nemes Vármegye!

„Még örök emlékezetet érdemlő *Mária Terésia*
Felféges Alsószonyunknak Uralkodása alatt, Ifjúlá-

gornak zsengéjében, ezen Ts. Ns Vármegeye szolgálattárára érdemesnek íteltetvén, majd nem 13 ezten-
deig viselt szolgálatom, 1784 dik ezten-
deig ki terje-
dett. — Vég bútsút vévén, akkor már, eléggé vi-
selt hivatalaimtól, nyugodalmas életre helybeztetem
magamat olly fel tétellei, hogy a' T. N. Vármegeyét
tovább, hivatalbéli köteleffégből, nem szolgálom;
hanem, mint tsekély Tagja, a' Közjónak elő moz-
dításában, tölem telhető kész vóltomat el nem hú-
zom. — Azonban, midőn tsendes életemet (Ö Fel-
sége ingyen Kegyelmeből már Konsiliáriusi karak-
terrel is meg jutalmaztatván) leg nagyobb nyugoda-
lomban így folytattam volna, a' világi dolgoknak
forgandósága, el szakasztá annak fonalát, és én vé-
letlenül, minden gondolatom ellen, ezen T. N. Vár-
megeyében, Felsőges Uralkodónk Dekrétuma által,
Ordin. V. Ispánnak rendeltetem. — Mi okozta lé-
gyen ezen történetet, könnyen által értheti a' T. N.
Vármegeye, ha a' közdolgoknak német nyelven, és
régi szokásinktól egészen kütömböző új módon való
folyamattyanak bé hozására elméjét vissza fordítani
méltóztatik. — Mindazonáltal nem tsak ezen, ha-
nem széies ez Országának minden Vármegeyét, egy
móddal érvén ebbéli Felső új Rendelés, mellynek,
még az én bé lépésem előtt, meg vólt vetve az á-
gya; — valamint a' F. Parantsolatnak engedelmeske-
dri tartoztam: úgy az említett Decretalis V. Ispányi
Hivatalt annál bátrabban vállaltam fel; hogy én er-
re nem első fordítottam: a' következő dolgokat pe-
dig által nem láthattam. — De minekutánna három
egész ezten-
deig és négy hónapig, ezen terhes és
válóban veszedelmes Hivatalt — sok érzékeny szo-
rongatások között, már viseltem: bőven meg tanúltam
és tapasztaltam ennek súllyát, izetlenfégét, és számtalan
feleletnek terhével öszve kaptosolt állapottyát,
melly miatt ohajtottam szabadulásomat; de jó mód-
ját sem nem láttam, sem fel nem találtam mind
eddig. — El jött azonban már azon örvendetes idő,
mellyben Felső Urunknak örökös hitsőffégre méltó
szívbeli indulatjából, meg fértődött régi szokásai és
Törvényei édes Hazánknak, s ezekkel a' T. N. Vár-
me-

megye köz. dolgainak előbbeni mód szerint való folyamata lábra állittatnak. Ezen leg főbb igazságon fundált, a' törvényes szabadságainkat és szabásainkat helyre állító Királyi kegyelmes Levél, kívánt alkalmatosságot nyújt énnékem, hogy annak hirdetése után, a' mennyiben eddig hivatalomattörvénytelenül viseltem: rólla, mint igaz Hazafi, nagy örömmel és készséggel le mondják, 's édes Hazámnak botránkozására lévő követ el hengerittsem."

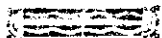
„El bútsúzván tehát hivatalomtól, sőt mái naptól fogva viselni sem kívánván, egygyetlen egy utolsó kérésem az, méltóztasfék a' T. N. Vármegye tekintetbe venni, hogy én a' külömbféle utakon vett, és fokszor keményen fenyegető Fels. Parantsolatokkal le lévén kötelezve, azokat sem nem változtathattam, sem ellenekre nem tehettem; hanem csak, mint arra rendelt eszköz, vak engedelmességgel teljesíteni kényteleníttem. E' mellett még is nem csak az igazságot ki szolgáltatni mindenkor kívántam; hanem az illendőséget is szemem előtt hordozván, a' hatalmas habokkal hányatott köz. és különös ügyeket, tölem telhetőképven, mentegettem 's intézgettem. — Tudva tehát és magamtól senkinek ártani nem akarván, ha gyarlóságomból vétettem, mentélegemre szolgál, hogy én is Ember vagyok, a' ki számtalan fok elő fordúlt dolgokban, minden segítség nélkül; több kedves Hazámfianak 's jó akaróimnak távol létében, magánossan könnyen hibázhattam. — Ha mindazonáltal, az én terhes utóbbi szolgálatom, meg szünést nem engedő nyughatatlanságom, veszedelemben forgott betsületem, és a' T. N. Vármegyének, mint Nemzettségem hajdani félszékének szeretetiért, Javaimban érzett fok kárainak tapasztalása, még sem elégedendő áldozat a' T. Státusok előtt: talám meg szerzi ősi és közelebb való Atyáimnak ezen T. N. Vármegyében érdemesebben folytatott Vitze Ispányfága, a' T. Státusoknak fejenként való további gráziáját és hajlandóságát; mellybe, nem más végből, hanem további köz társaságú szeretetben való életemre nézve, magamat alázatossan ajánlom. “

Nintsen az Ur dexteritásában telyes bizodalommal helyheztezett reménységemnek olly tsekkenősege, 's lankatsága, hogy Izemélyem követtségében írott Levelem mellett meg ne jelenhessem az Urnál.

De minémü tudósíttással járulók elő? Imé Bihar Vármegye Nemes Státusza *sub 15 a curr.* Mártzi egyben gyült külömbb külömbb féle dolgokról tractálván — el-végezte — hogy a' Korona viszfnyeréséért következendő nap, ugy-mint *16 a Solenn Te Deum Laudamus* tartásék a' Nagy Váradí Cathedr. Templomba. Minek előtte pedig ezen Solennitas eredete kezdetben vétetett volna, tehát a' Koronát minden függő, 's rajta lévő drága követki rajzolásával, 's Sz. *Istvánról* maradott ahoz tartozó Clenodiumokkal egy nagy táblára, a' mennyben lehetett, ki festette a' Pictor. Ezen örvendetes és minden Magyart vidámitó Czémer jelen volt egész Isteni szolgálat alatt a' Cathedrális Templomban. Itten ekkor prédikállott Fő Tiszt. *Kováts Mihály* N. Várad mellett Szöllös Helységben lakó Plébános, és Tituláris Kánonok Ur; ki is maga fontos, és hathatós prédikállásával olly érzékenységes indulatra gerjesztette mind a' Romai, mind pedig a' Reformátusi, 's több jelen-lévő Atyafiaknak sziveit, hogy ezen alkalmatósággal tett, 's a' Státusnál nagy emlékezetben maradott beszédéért Actualis Kánonokká választatni ki-rendelte a' Státus.

Ezen prédikálló Kánonok Urnak beszédgye méltán is gerjeszthetett minden ötet halgatóknak szivekben indulatot, mert elő-számlálta a' régi Magyaroknak örökös emlékezetben maradott sziveket, öltözeteket, Nemességeket, vitézségeket, bátorságokat, állandóságokat, egymáshoz való szereteteket — — ezeket elő-számlálván, hasonlította a' mostani Magyaroknak magok állapottyokhoz minden magok vifeleteket, és ki ki valósággal szivére vette, hogy a' mostani Magyar mennyire el-hanyatlott legyen édes eleinek erköltseitől — — élő példával ugy bizonyította meg, hogy a' mostani Magyar már szegyenli édes örökségének nyelvén beszélleni, ha-

nem abban mozdoha, és idegen nyelveket zavar. — Szegyenli a' Magyar köntösi viselői, melynek csak tekintélekből is minden szomszéd országok, 's azoknak lakosai rémültenek. — Minekutánna pedig a' Cathedrál. Templomba mindenek véghez mentenek volna, ezen nagy tiszteletet érdemlő, 's Hazánknak még csak árnyékos jele-is nagy vidámságot mutató tábla a' Templomból ki hozattatott, tehát nagy ékelségű Theátrumra a' Városban fel-helyheztetvén, mindenek láttára ki-tétezt. — Mi történik ezek után harmadik nap, ugy mint 17-ma? A' Vármegyében tett föld mérésről való munkák 10 szekerekre rakattattanak, és a' Városon kívül — — — — — Már mostanában Kandallos foköb-
töben Magyar Aszfizonyt, Kaputrótkban pedig férfit orvofságul is alig lehet találni. — — Adgya Isten minden dolgoknak jó, és örvendetes ki-jövetelét; mellyet csak az edgyesség, az egymás szeretete, az öszve vetett vállakkal való közönséges' edgyet értett munka, a' szemes előre való vigyázás, a' Király és a' Haza forró szeretete tselekedhet.

Magyar Hazánknak igaz Hazafia, Szatszavay!

Látom minden ki-botsátott hirdető Leveleiddből a' te szivedet; tapasztalom a' te Magyar hazádnak javára el-fáradhatatlan igyekezetedet. Nem szükölködöl te, a' mint veszem észre, minden Europai Nemzetek valóságos állapotvainak esméréséből, a' melyben igazán leg inkább fundáltatott a' Politica Tudomány. Azért igen-is helyben hagyom a' Magyar Haza fel-épülése véget a' te eddig projectáltt itéletedet. De méltán-is; mert, mi lehet nékünk Magyaroknak világosabb tükörünk a' Frantziáknál, Németeknél? a' kik az idegen más nyelvet csak a' felebaráti társaság véget éppen meg-nem vetvén, a' magok Anyai nyelveknek bé hozásával, ki pallórozásával annyira jöttek az ő Országokban, hogy nem csak a' tudományokra, böltselkedésekre hamar idő vesztegetés nélkül fel-kaptanak az ő gyermekei, ugy, hogy oskolai foglalatofságaikat már 16,

és 17 elztendőös korokban tsak nem el végezvé azoknak illyetén ifjuságokban hafznát vehettek, s fok Böltseket tereintének; és az ő parafztyai a' magok nyelvén irtt böltsekedő, 's más hafznos Könyveket is olvasgathatván (nem ugy, mint midőn idegen nyelven irtanak az Icék, tsak magoknak) olyan szemefek, 's okofok leuek, a' millyeneknek maguók Országukba is tapafztallyuk. Ok minden dologról tsak valamit értvén, semmin sem bámunknak, magok dolgait báran folytattyák, méresze minden Nemzetekkel barátokznak, és szem látom a' Magyarok között, legkönyebb életnek módját követvén, leg jobban boldogólnak, a' kenyérnek leg-javát eszik. Nem tsak, mondom, ezt nyerték az Anyai nyelvnek bé-hozásával ezen Nemzettségek; hanem el vezthetetlené is tették magok Nemzeteket, és Országjokat. Egy közöttök már még a' Szeretet, gyönyörködnek tselekedeteken, és a' közönséges hazai jonak, boldogságnak, hireknek minden-féle módon való kerefetével ditsekednek. Semmi Hatalom az ő Nemzeteket el-törölni, vagy tsak élő nyelveknek gántsot tenni, még tsak nem is gondolhat okofon; mert aztat magok meg betsülvén, ki-pallérozván, annyira nevelték, hogy még az idegen nemzetek is kapuak rajta, 's tanullyák, hogy, az ő ki-pallérozott nyelvek által ki-pallérozott ezeket Könyveiből érthésék, követhésék. — Egész Europa meg-engedi már, hogy Frantzia-ország kiváltképpen ki-pallérozódott, valóban tehát hafznát tapafztallya az Anyai nyelve bé-hozásának a' Deák helyyet, a' mellyet olly fok elztendeig tanult vala, és még sem tudhatta ugy, mint Anyai nyelvét, nem-is élhetet ugy véle. De rosszfúl sem tudhatott minden köz-nép Deáku, hogy a' deák adott tanítáfoknak, Deákú irtt Könyveknek hafznait öfve-szedhette volna, az iró hafznos gondolatyait hafzonra fordíthatta volna. Tsak azt tudhatta a' köz-nép, a' mit a' maga nyelvén halhatott egy mástól, avagy látott. A' Könyvek a' köz-nép olvasására nem valának; tehát a' böltsek tsak magok

gok közt, nem a' köz-népnek, és jónak öltsekedtek; és ha valami haszonra fel-talált jót ' népnek mutogattak, csak nehezebb vala mind azt ezbe megtartani, mint Könyvekből is olvasgatni, és így nem minden embernek vala módja a' fel-talált dolgokhoz újat keresni 's adni, és csak a' bölts Deákok között vala az Hatalom. Ime, az ollyannyelvnek, mellyel a' köz-nép nem élhet, az ő haszna. De csak ugyan nem-is vala akkor Frantzia-ország olyan mint most, nem vótak annyi hasznos új találmányok, és olly Rendelések, mint most; tized része se, a' tanultt hasznos Hazafiaknak. Haem, miolta az Anyai nyelveket nagyobbra bétüllik, azon magok Törvényeit, minden rendü dolgait blytattyák; miolta azon a' nyelven tanittják minden kistsiny 's nagy Oskola tudományokat, azon irnak a' Böltsék, az időtől fogva derült ki Frantzia-országnak, az időtől fogva a' leg-szegényebbek-is szabad az ő akarattya, és a' leg-kisebnek-is ki nyílt a' szeme; tudja már, miben áll a' Világ, tudja, hogy a' Király-is csak ember, éppen hogy a' népnek kérésére leg-első bétületért szolgál, és hogy azért az ő szolgálattyáért (ha jól szolgál) mivel e-gész Országnak sullyos terhe rajta függ, meg-is érdemi az ő népe hívségét, szeretetét. — Az igaz, hogy a' parantsoló privátumnak, mindég könnyebb vót a' tudatlan együgyü alatta-valókkal banni, őket kedve szerint forgatni, 's így több már, mint emberi móddal-is ha tettett, rajtok áralkodni; de ez az alatta való részéről nem ajándékja a' természetnek, mely minden kistsiny születésü embert-is csak embernek ismér, és a' Világ javaira teremté; sem nem erkölts a' parantsoló részéről; azért senki se-is gyönyörködhet az illetén nagy alatta való-ságában az ő együgyü népének, kinek inkább ki-palírozásával, boldogításával ditsekedhetne, és ugy reménylem, még-is az ő köteletségének eleget tenne. Példa állapottyok a' Frantziáknak, és én ugy tartom, hogy a' szemes 's okos, noha nem akar szenvedni (a' mit senki nem-is kívánhat tőle) de

még.

még is abban nem képedelmes, a' mire köteleztél — Az anyai nyelvnek behozásától fogva a' Frantzia gyűnek, ha már olvasni tud, miugyart tudomány tanulásához fog eheznek első ki-fejtésével és így kisedet korától fogva nevelkedvén mint gy természeté válik az elmélkedés az ő feleiben, és nagyobb korába erőltetés nélkül gondolkodhat, és így alkalmatossá válik már 19 — esztendőskorába a' külömbb-féle mély (subtilis) elmélkedésekre, ujj dolgoknak fel-találására. Ezek vannak a' Frantziák között olly sok Genieü emberek s böltsek, melyet a' Deákul tanulók éjjel nappali izasztó szorgalmatosság által alig érhetnek el. Ezt mái napon is tapasztaljuk. Nagy böltsek ugyan ezek között kivált Magyar-országba még segen találkoznak, de magok sem tagadják, hogy idős korokban, ugy mint 30 — 40 esztendőskorokban juthattak arra, akkor is nem Kávésházba jádva, hanem sok estvéli és hajnali álom-múlatva: sok Frantzia, Német Svallérok ellenben a' kik szüntelen minden mulattságos helyeken lázhatnak, magok nyelveken irtó Könyveivel meg-mutatták könnyű nagy elméjüket. — Ezek mindenne nyilvánvaló dolgok, hogy tudni illik a' Frantzia, Német, nagy előmenetelet vette Hatalmának, böldogságának, hírének, az ő Anyai nyelvének minden más nyelvnek eleibe tételével.

Sirhatnám! és igaz fájdalomba szivemnek írhatnám! Kedves igaz Hazánknek Javára fáradozó Barátom, Szatsvay! Néked panaszolkodom, a' sok tapasztalásokkal telyes, Országunk' jövendő halznát, vagy kárát igen által láthatod; a' ki érzed is mi légyen az hív Hazafinak Hazája boldogtalanságáról való siránkozása. Ime! tölled a' minap hőtök meg-mutatott Deák nyelvet Hazánkba fokban ismét az előbbeni Betsre kívánniák, tsak a' régiben maradjunk, kiabálván. Valóban fatum ez, hogy önnön magunkról nem tanulhatunk, hogy a' Deák nyelvnek szépsége (de alkalmatlansága) mellett mind eddig tsak a' régiek maradván, magunk magunkat az idegen Nemzetektől ki-nevetettyuk. Iga

Hazafi Böltseinknek száma is már igen kevés, és azok is olly szerentsétlenek, kiket verjétekekkel kapott tudományaival önön magunk meg-tsúfollyuk, midön idegen nemzetekből valókat elejebbe teszünk. Magunk mintegy érezzük fogyatkozásainkat; Külső országokba azért horgyák a' pénzünket; azért vettyük meg Magyar köntösünket. Nem de nem a' Magyar Fiakról is, ha idegen köntösbe vagynak, többet itélünk? Ki idegen nyelven beszélgét, azt tudósnak tartjuk? Ebbe gyönyörködik az idegen Nemzet, hogy más Országokban is meg-nyere az ő ki-pallérozott nyelve az érdemes betset. Nem haljuk bezzeg, hogy az idegenek ugy betsülnek az Magyar nyelvet. — Ah! be kár egy legvitézebb nemzet nyelvének olly alacsony sorsúnak lenni! Ah! mely átok vólna, ha meg-gondolom, régi Nemzetünket annak nyelvével el-envezzi — — Tsudálatos dolog! Nemzetünket, Országunkat, Törvényeinket bolygathatatlannak lenni kívannyuk, és még-is Anyai nyelvünket minden másnál alább betsüllyük. Mi igazabb pedig annál, hogy a' nyelv el-veztésével a' Nemzettség, ezzel el-vez az Ország. — Tegyük tehát kedves Barátom *Szatsvay!* még kedves Hazánknek érdemelhetünk szolgálni, hogy nyelvünknek keressük minden módon virágzását: Taníttatni fognak kitsinytől fogva nagyig az Oskolák Magyarúl, a' nyelvünk ki-tsinosítatik, tanulónk könnyen tudományra kapnak, a' nyelv tanulásban idejét nem vesztik; léznek szemlátomást több Böltseink. Örömet ad erre a' hazai nyelv-szeretete leg-többeknek, és a' könnyebb böltselkedés: Léznek mindenről irtt Magyar Könyveink, mellyek a' falusi köz népnek is értésére léznek, olvashattyák, más Nemzetekhez képeft az ő együgyűségeket is le vetkeztetik (és még köldökig érő zsiros ingeket is meg-utállják) az életnek leg-hasznosabb módját, mellyel eddig a' Német bir vala Országunkba, valóban ők is követik és boldogúlnak. Isnéretefebb lézzen előttök a' Világ, és hallani, tudni, látni ők is többet kívannak. E' képpen támodni fognak a' Magyarokból is ollyan Mester-embereket,

mint

mint most a' Németek: Magyar Zsemlye-sütő
 Magyar Kémény-seprők, Magyar Timárok, Ország
 Pictorok, Pallérok, Vendég fogadólok, mindenféle
 Kereskedők 's a' t. mely élet módoknak könnye-
 szebb, és hasznosabb voltát eddig nem ismer-
 Támadnak még Fabrikálok-is, ha annak haszná-
 tapasztalják, és nem fog kelleni Külső országi po-
 tékákért drága pénzt adni, a' pénz-is meg-marad
 Országunkba. Mind ezekre már tanítók lehetitek
 mostani, Országunkba lévő Németek, kiket az ő
 fizetni, 's betsülni szükség; és kiknek tsak ugya-
 Magyarok lesznek már az ő gyermekei. Léfné
 hazai nyelven fel-állítotott Törvény, Orvosi, Filo-
 sofia Oskolák-is. és nem fog az indulatos Ifjú kü-
 ső országokba költeni. Támadnak nagy Böltsek-is,
 a' kiknek Irása kedvéért az idegenek-is fogják nye-
 vünetet tanulni, mint mi az övéket a' véget tanul-
 lyuk. Ekkor fognak támadni edes hazánknak erő-
 szlopjai, a' kiknek kormányozása által boldogtha-
 tatlan örökké marad Nemzetünk, Országunk. Ah-
 bé ép az Ország, a' hol a' Politzia és Vitézség.
 Ha a' Frantziának a' második meg-vólna! — —
 Ha Országunk Anyai nyelvét minden Státusainkba
 bé-vezfizük, nints mód benne, hogy illetén rend-
 szerint ne lépne boldogságunk 's hírünk, ne tellye-
 sedne Jövendölésünk. Még Fejedelmink-is, hogy
 panaszainkat önnön fülekkkel és önnön szájokkal e-
 légithessék, illendőbbnek és érdemezebbnek is fog-
 ják tartani tulajdon Országa nyelvének, az az Ma-
 gyar-országunknak, magok gyermekeiktől-is meg-
 tanulását, mint idegen nyelveknek. De még a' Fő
 Rendü hazafiaink-is örülvén illetén boldogult po-
 liticum és vitéz Hazájoknak állapottyán, örömett
 nem azon kivül fognak kívánni pihenni, hogy így
 kedves Magyar Hazánknak épülésére a' minden ki-
 gonyolható mód közé az ő költségeknak hasznát-is
 számlálhassák, hogy a' honnau fel-szedték azokat,
 annak inkább, mint sem idegennek engedhessék.
 Írám ezt die Martii 1790. Magyar-országban ismertet-
 len, de téged hiv Indulatidért hazádhoz; nagyra be-
 tsülő jó akaród. Légy jó gondolattal; egészségben.

Költ. Bécsben 31-dik Mártzii 1790.